

MINISTERUL MUNCII
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE

Reziliența
Demografică

GGs

INTENȚII DE EMIGRARE ȘI FERTILITATE: FACTORI EXPLICATIVI ȘI IMPLICAȚII DEMOGRAFICE

CHIȘINĂU, 2022

Autori:

CLAUDIU IVAN, *dr., sociolog, Asociația Centrul pentru Cercetare, Educație și Egalitate de Șanse Sociale, România*

TATIANA TABAC, *cercetătoare, Institutul Național de Cercetări Economice*

Această analiză face parte din [Programul de cercetare al Studiului Generații și Gen](#) lansat de către Fondul Națiunilor Unite pentru Populație (UNFPA Moldova), în noiembrie 2021 pentru analiza aprofundată a rezultatelor GGS și identificarea măsurilor de politici de consolidare a rezilienței demografice în Republica Moldova.

Programul Generații și Gen este implementat de către [Fondul Națiunilor Unite pentru Populație \(UNFPA Moldova\)](#), în parteneriat cu [Ministerul Muncii și Protecției Sociale al Republicii Moldova \(MMPS\)](#), [Biroul Național de Statistică](#), [Institutul Interdisciplinar de Demografie din Olanda \(NIDI\)](#). Desfășurarea programului este posibilă grație suportului financiar oferit de Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Fondului Parteneriatului pentru Dezvoltare India-ONU și UNFPA.

Analiza a fost elaborată în baza datelor [Studiului Generații și Gen \(GGS\)](#), care este primul și cel mai complex studiu demografic longitudinal, desfășurat până în prezent în peste 24 de țări și este parte a programului internațional coordonat de Comisia Economică a Națiunilor Unite pentru Europa (UNECE) și Institutul Interdisciplinar de Demografie din Olanda (NIDI).

Concluziile acestui studiu au menirea de a furniza factorilor de decizie din Republica Moldova date dezagregate despre schimbările demografice din Republica Moldova, astfel ca autoritățile să elaboreze politici demografice centrate pe oameni și ajustate la necesitățile reale ale acestora. Totodată, concluziile acestei analize vor fi utilizate de către autorități pentru a identifica măsuri de transformare a crizei demografice într-o oportunitate, pentru a susține dezvoltarea țării și a promova reziliența demografică în Moldova.

Pentru referințe: Republica Moldova – Studiul Generații și Gen (2020). Ministerul Muncii și Protecției Sociale al Republicii Moldova, Biroul Național de Statistică (eșantionul studiului), UNFPA Moldova, NIDI-GGP (partener și distribuitor).

Acest document a fost elaborat cu suportul Ministerului Muncii și Protecției Sociale al Republicii Moldova (MMPS), Fondului ONU pentru Populație (UNFPA Moldova) și Institutului Interdisciplinar de Demografie din Olanda și nu prezintă în mod necesar punctul de vedere al UNFPA Moldova, MMPS, NIDI sau oricărei dintre organizațiile afiliate.

Cuprins

Introducere	2
Tendențele migrației în Republica Moldova	4
Metodologia studiului	7
Rezultatele analizei	11
Analiza intenției de migrație	11
Analiza profilului demografic al celor care intenționează să emigreze și, concomitent, să devină părinți	14
Model A. Profilul celor care nu intenționează să emigreze și nici să aibă un copil în următorii 3 ani	14
Model B. Profilul celor care intenționează să emigreze dar nu doresc să aibă un copil în următorii 3 ani	18
Modelul C. Grupul celor care nu intenționează să emigreze dar își doresc un copil în următorii 3 ani	21
Modelul D. Profilul celor care intenționează să emigreze și să aibă un copil în următorii 3 ani	23
Modelul E. Profilul celor care intenționează să aibă copil dar diferă ca intenție de emigrare, respectiv al celor care diferă și din punct de vedere al intenției de emigrare, dar și al intenției de a avea copil	25
Experiența României în domeniul politicilor demografice	29
Concluzii și contribuții la dezvoltarea politicilor demografice din Republica Moldova	31
Referințe	35

Introducere

Migrația a devenit cea mai dezbătută problemă socială în Republica Moldova în ultimele decenii. Fiind un fenomen de amploare, migrația are implicații asupra vieții fiecărui individ în parte, dar și a societății în ansamblu. La momentul actual, fiecare a doua gospodărie are un membru plecat peste hotare la muncă (BOP, iunie 2021), în timp ce fiecare a patra primește remitențe din străinătate (BNS, 2021). Pe parcursul anilor, un număr mare de cercetări și sondaje au demonstrat că migrația contribuie la nivelarea pragului de sărăcie și reprezintă o sursă importantă de îmbunătățire a standardelor de viață a multor familii, însă pe lângă acestea, migrația masivă a populației a determinat schimbări demografice complexe, declinul fertilității și a afectat dezvoltarea pieței muncii naționale. Paralel cu scăderea efectivului populației în vârstă aptă de muncă, în diverse sectoare ale economiei naționale este deja semnalat deficitul lucrătorilor de calificare înaltă. Totodată, migrația a devenit cauza principală a reducerii populației în cadrul localităților rurale și apariția mai multor probleme de ordin socio-demografic în mediul rural, printre care putem menționa deteriorarea calității învățământului, limitarea accesului la serviciile de sănătate, creșterea ponderii populației vârstnice (populație care, implicit, primește tot mai rar suport și îngrijire din partea rudelor mai tinere), fenomenul caselor părăsite, ș.a.

Scăderea numărului populației și provocările demografice care au cuprins Republica Moldova în prezent își găsesc cauza la intersecția evoluției unor procese demografice cheie precum: natalitatea, mortalitatea și migrația. Dintre toate trei, migrația internațională reprezintă cauza principală a reducerii numărului populației în Republica Moldova. Estimările recente au arătat că peste 90% din reducerea populației în perioada de independență se datorează migrației internaționale, soldul migrației constituind circa un mil. de cetățeni moldoveni care au migrat permanent sau definitiv din țară¹ (Gagauz et al., 2021). Această cifră corelează cu alte evaluări internaționale, Banca Mondială a estimat stocul cetățenilor moldoveni aflați peste hotare la 1.025 mil. persoane (World Bank, 2018). Cea mai recentă proiecție a numărului și structurii populației din Republica Moldova arată scăderea acesteia până la 35% către anul 2040, în contextul în care fluxurile migraționale se vor menține la nivelul actual. Este important însă și impactul pe care îl va avea emigrația asupra structurii pe vârste a populației, datele arată șanse crescute ca țara să devină mai îmbătrânită decât în condițiile unei migrații moderate (Gagauz et al., 2021).

În pofida tuturor problemelor amintite mai sus, în societate poate fi observată dorința tot mai mare a populației pentru emigrare. Ultimul Barometru al Opiniei Publice (iunie 2021) a înregistrat ponderea de 17,9% din respondenți înclinați să plece pentru totdeauna din Republica Moldova și 39,4% orientați să plece pentru o perioadă de timp. Sondajul Generații și Gen (GGG, 2020) desfășurat în anul 2020 a arătat de asemenea o pondere semnificativă a respondenților care intenționează să emigreze în următorii trei ani – 15,5%. Studiul arată că intenția de emigrare este mai puternică în rândul respondenților tineri, a populației apte de muncă și cu studii superioare.

Pornind de la premisa că evoluția migrației va determina în mare parte viitorul demografic al Republicii Moldova, cercetarea propusă aici își dorește să arate profilul social și demografic al celor care intenționează să emigreze, dar, în același timp, intenționează să și devină părinți. Practic această categorie de cetățeni reprezintă un grup critic pentru politicile demografice întrucât contează de două ori: ca adult care pleacă din

¹ În literatura de specialitate poate fi întâlnit conceptul de *migration for settlement*, care marchează migrația populației pentru așezare în afara țării de origine. Acest fenomen este relativ nou pentru Republica Moldova, însă dimensiunea fluxurilor migraționale pentru așezare în ultimii ani este în creștere progresivă și implică, de regulă, populația adultă și familiile tinere cu copii.

țară, o dată, dar și ca viitor părinte care va naște în afara țării un viitor copil. Ba chiar poate conta și a treia oară, dacă luăm în calcul și partenerul acestora care va emigra, cel mai probabil, o dată cu el sau ea (în cazul dacă au un partener sau parteneră).

Înțelegând adecvat resorturile, motivele și neîmplinirea care le determină intenția de emigrare avem premise pentru a formula, prin politici publice, un răspuns care le-ar putea schimba decizia de părăsire a țării și, implicit, ar contribui la ameliorarea declinului demografic al țării.

Tendențele migrației în Republica Moldova

Datele statistice fiabile sunt esențiale atunci când sunt evaluate tendințele migrației și sunt formulate decizii politice. Începând cu anul 2019, Biroul Național de Statistică (BNS) furnizează publicului larg și cercetătorilor date oficiale cu privire la populația implicată în migrația internațională pe termen lung². Potrivit acestor statistici, fluxurile de emigranți au depășit fluxurile imigranților în toată perioada anilor 2014-2020, soldul migratoriu fiind estimat la -228,7 mii persoane. Migrația netă în zona urbană înregistrează valoarea de -109,3 mii persoane sau 47,8% din total, în timp ce soldul migrației în rândul femeilor este de -116,3 mii sau 50,9% din total (Tabelul 1).

Pandemia COVID-19, începută în luna martie 2020, a frânat viteza cu care a emigrati populația din Moldova din ultimele trei decenii. Din cauza restricțiilor aplicate în perioada pandemiei, migrația s-a redus de peste 5 ori. Pentru prima dată, mărimea fluxului de emigranți s-a apropiat de cel al imigranților, soldul migratoriu reprezentând -7,2 mii persoane. Mai mult, calculele preliminare pentru anul 2021 arată reducerea sporului până la -6,6 mii persoane (BNS, 2022).

În indicatori relativi, dimensiunea migrației variază între -0,8% și -1,8% anual (nu vom lua în calcul anul 2020 fiind considerat o abatere de la tendințele obișnuite). Per total, în perioada anilor 2014-2020, Republica Moldova a pierdut -8,3% din populația sa din cauza migrației internaționale. Migrația din mediul urban a fost mai ridicată decât în mediul rural în toată perioada, astfel încât populația urbană s-a redus cu -9,8%, în timp ce populația rurală cu -7,3%. Totodată, constatăm că populația feminină a scăzut cu -8,1%, în timp ce numărul bărbaților s-a redus cu -8,6%.

Din datele prezentate în Tabelul 1 mai poate fi observată și migrația în funcție de mediul de reședință și vârstă. Cei mai mulți implicați în migrația internațională sunt tinerii cu vârsta 15-39 de ani, aceștia reprezentând 69% din total. Dacă privim datele pentru anul 2019 observăm că ratele de emigrare pentru cei cu vârsta cuprinsă în intervalele 0-14 ani, 15-19 ani și 20-29 de ani sunt egale. Specific anilor 2018-2019 este creșterea migrației copiilor de 0-4 ani fapt care constituie un argument cu privire la intensificarea migrației familiilor cu copii, fenomen observat și discutat și în alte lucrări științifice (Tabac, 2017).

O altă observație distinctă este fenomenul de reîntoarcere a migranților de vârstele pre-pensionare și pensionare. În special se remarcă creșterea numărului migranților care s-au reîntors în țară în anul 2020 la grupa de vârstă de 50-59 de ani.

Tabelul 1. Tendențe ale migrației internaționale în Republica Moldova în anii 2014-2020

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Indicatori absoluți ai migrației (mii persoane)							
emigranți	123,0	127,3	153,4	158,3	158,8	153,3	72,4
imigranți	98,7	105,8	107,3	107,6	116,7	116,2	65,2
migrația netă totală	-24,2	-21,4	-46,1	-50,7	-42,0	-37,1	-7,2
migrația netă în mediul urban	-16,6	-14,9	-22,2	-21,0	-16,8	-14,6	-3,2

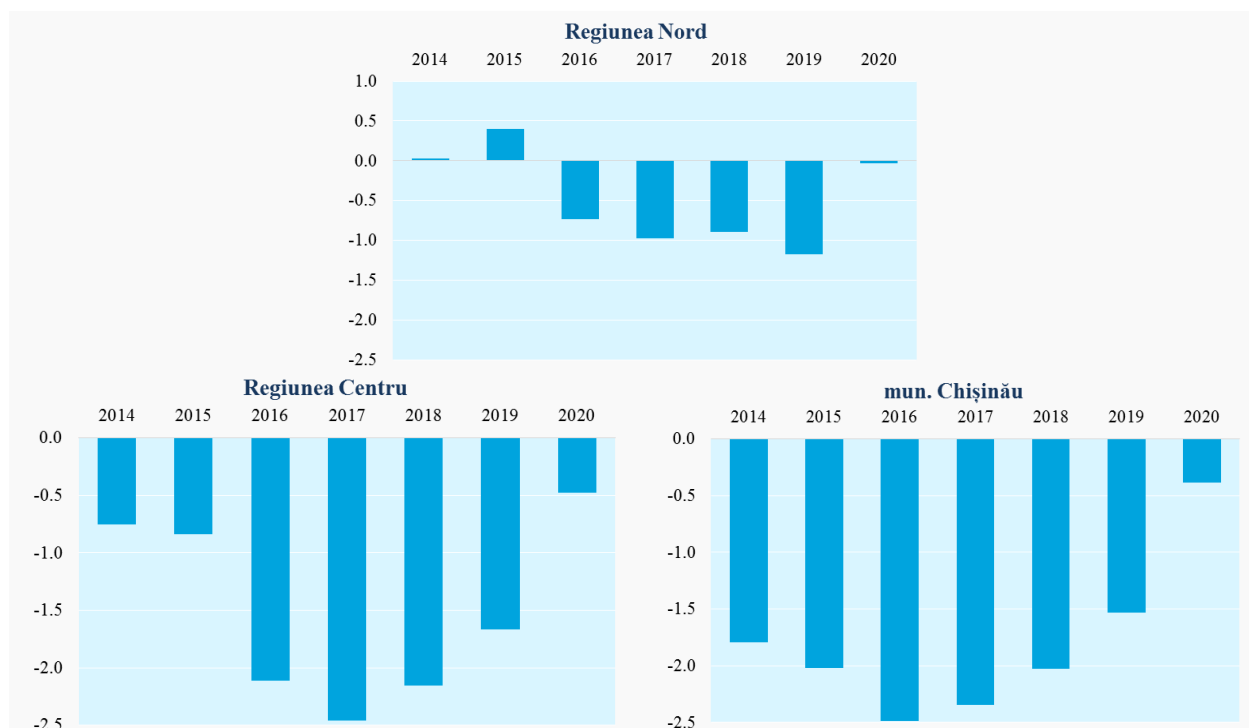
² Măsurarea actuală a emigrației și imigrației se bazează pe recomandările internaționale și pe conceptul de reședință obișnuită. Potrivit definițiilor, *emigrant* este considerată orice persoană care a ieșit din țară, a locuit în străinătate cel puțin 9 luni cumulativ din ultimele 12 luni, trăind în Republica Moldova cel puțin 9 luni din precedentele 12 luni. *Imigrant* este considerată persoana care a intrat și a locuit în Republica Moldova cel puțin 9 luni cumulativ din ultimele 12 luni, după ce a locuit în străinătate cel puțin 9 luni din precedentele 12 luni.

migrația netă în rândul femeilor	-16,4	-13,1	-20,5	-21,6	-21,3	-19,9	-3,5
Indicatori relativi ai migrației (per 100 populație)							
rata netă a migrației totale	-0,8	-0,8	-1,6	-1,8	-1,6	-1,4	-0,3
rata netă a migrației în mediul urban	-1,5	-1,3	-2,0	-1,9	-1,5	-1,3	-0,3
rata netă a migrației în mediul rural	-0,4	-0,4	-1,4	-1,8	-1,6	-1,4	-0,3
rata netă a migrației în rândul femeilor	-1,1	-0,9	-1,4	-1,5	-1,5	-1,4	-0,3
rata netă a migrației în rândul bărbaților	-0,6	-0,6	-1,9	-2,2	-1,6	-1,4	-0,3
rata netă a migrației pe grupe de vârste:							
0-14 ani	-1,8	-1,6	-1,7	-1,8	-2,8	-3,0	-1,7
15-19 ani	-2,6	-2,6	-3,2	-3,6	-3,3	-3,2	-2,2
20-29 ani	-2,2	-2,0	-4,1	-4,6	-3,8	-3,2	-1,1
30-39 ani	-0,7	-0,7	-2,3	-2,5	-2,0	-1,6	-0,1
40-49 ani	+0,1	+0,3	-1,2	-1,4	-0,7	-0,6	+0,4
50-59 ani	+0,4	+0,6	+0,0	-0,1	+0,2	+0,2	+1,1
60+ ani	+0,0	+0,1	-0,1	-0,1	+0,2	+0,0	+0,5

Sursa: calculat în baza datelor BNS.

Potrivit datelor în profil teritorial, intensitatea migrației din mun. Chișinău, zonele Centru și Sud este comparativ mai înaltă decât migrația din zona de Nord, dar și UTA Găgăuzia (Figura 1). Migrația netă absolută în perioada 2014-2020 este estimată la -83,5 mii persoane în mun. Chișinău, -82,3 mii persoane în regiunea centrală, -36,8 mii persoane în regiune de sud, -25,5 mii persoane în regiunea de nord, și doar în regiunea autonomă Găgăuzia a fost înregistrată o migrație pozitivă, de 0,2 mii persoane, în perioada analizată.

Cea mai înaltă rată de migrație a fost estimată în mun. Chișinău, de -1,8% în anul 2014, -2,0% în anul 2015, de -2,5% în anul 2016, de -2,3% în anul 2017, de -2,0% în anul 2018, de -1,5% în anul 2019, și -0,4% în anul 2020.

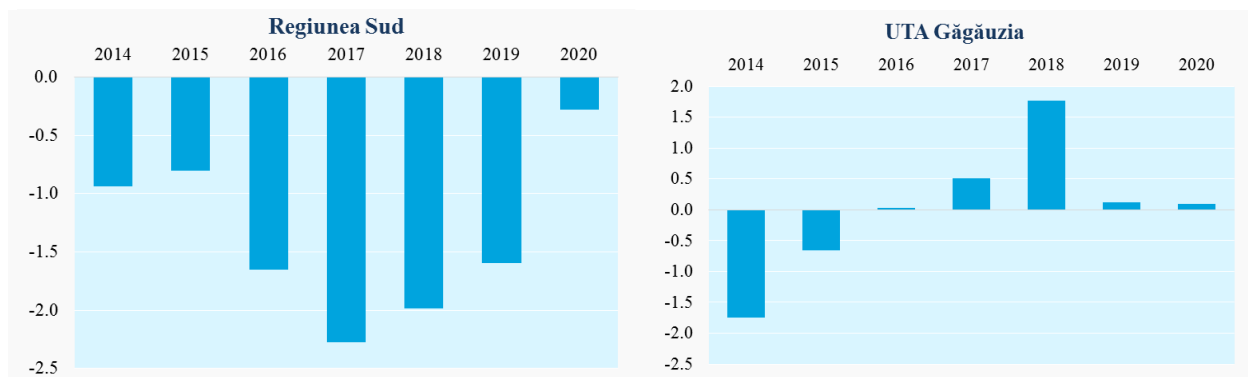

Figura 1. Rata netă a migrației pe principalele regiuni statistice, per 100 populație

Sursa: calculat în baza datelor BNS.

Chiar și așa, migrația netă absolută raportată la populația totală arată că cele mai afectate de migrație în perioada anilor 2014-2020 sunt raioanele Ialoveni, Cantemir și Cahul, după care urmează mun. Chișinău. O creștere pozitivă a populației datorată migrației a fost înregistrată în trei raioane: Ocnița, Rîșcani, Dondușeni și în UTA Găgăuzia (Figura 2).

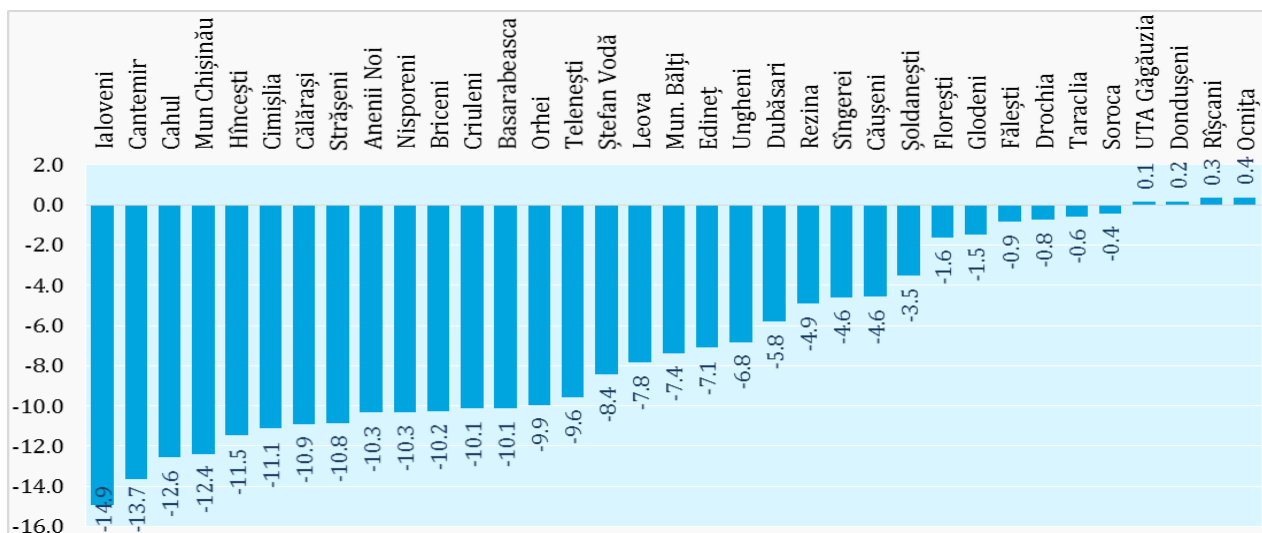

Figura 2. Migrația netă totală în perioada anilor 2014-2020 pe principalele regiuni statistice, %

Sursa: calculat în baza datelor BNS.

Metodologia studiului

Studiul propus este format din două părți complementare, prima parte se axează pe analiza profilului socioeconomic al celor care intenționează să emigreze, iar partea a doua va arăta profilul social al celor care intenționează să devină părinți și să emigreze.

Analiza din prima parte reprezintă încercarea de a explica intenția de emigrare prin prisma caracteristicilor socioeconomice individuale (genul, vârsta, nivelul de educație, bunăstarea reprezentată de statutul ocupațional și cuantumul veniturilor) și caracteristicilor care formează mediul social al respondenților (mediul de reședință, spațiul public și privat, etc.)

Luând în considerare rezultatele cercetărilor empirice anterioare, abordările teoretice ale migrației, precum și starea socială din țară și dezvoltarea economică a ei, avem premisa să credem că factorii socioeconomi sunt în continuare actuali atunci când se dorește explicarea tendințelor migraționale din Republica Moldova. În analiza intenției de emigrare ne propunem să testăm următoarele **ipoteze**:

- 1. Ipoteza relaționată cu situația socioeconomică.** Este probabil ca intenția pentru emigrare să fie declanșată de statutul socio-profesional și bunăstarea financiară derivată din veniturile curente ale gospodăriei, dificultățile financiare și percepția particulară asupra veniturilor din următorii trei ani.
- 2. Ipoteza relaționată cu calitatea vieții derivată din calitatea spațiului privat** (mulțumirea de locuința actuală) **și a spațiului public de proximitate.**

Metoda utilizată pentru testarea ipotezelor este *regresia logistică binomială*. Variabila dependentă este reprezentată de întrebarea DEM20 "În următorii 3 ani, intenționați să vă mutați într-o altă țară?", răspunsurile căreia au fost recodificate în felul următor:

- 0 – nu intenționează să se mute într-o altă țară în următorii 3 ani (răspunsurile: 1 – cu siguranță nu și 2 – probabil nu)
- 1 – intenționează să se mute într-o altă țară în următorii 3 ani (răspunsurile: 3 – nu sunt sigur(ă), 4 – probabil da, 5 – cu siguranță da)

Modelul analitic din partea a doua are nevoie de o îmbinare a perspectivelor analitice asupra determinării sporului natural și, în particular, ratei fertilității³, pe de o parte, respectiv abordările explicative ale emigrării. În consecință, variabila dependentă va fi creată pe baza itemilor FER15 și DEM20. Prin asocierea dintre acestea noi vom genera o nouă variabilă categorială cu patru categorii.

Variabile/ Itemi	Etichetă	Observații
FER15	(Intenția de a avea un copil) <i>Admitem că în următorii 3 ani nu veți avea copii, dar în general, intenționați să mai aveți copii vreodată?</i> ✓ Cu siguranță nu	Variabila FER14 surprinde intenția de a avea un copil în următorii 3 ani: <i>Intenționați să (mai) nașteți/concepeți un copil în următorii 3 ani? Luați în</i>

³ Utilizăm termenul de fertilitate în sensul său demografic de rată generală a fertilității, anume indicatorul care reprezintă numărul anual de născuți-vii proveniți de la femeile în vârstă de 15-49 ani care este raportat, de regulă, la 1000 femei de aceeași vârstă. Avem clară distincția în raport cu conceptul de natalitate care se referă la numărul de născuți-vii dintr-un an, raportat la populația medie din anul respectiv și care se exprimă, de regulă, în număr de născuți-vii la 1000 locuitori.

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Probabil nu ✓ Nu sunt sigur(ă) ✓ Probabil da ✓ Cu siguranță da 	<i>considerare doar copiii biologici și nu includeți nici o sarcină actuală.</i> După aplicarea filtrelor, doar 3968 cazuri au rămas în baza de date. ⁴
DEM20	(Intenția de a emigra) <i>În următorii 3 ani, intenționați să vă mutați într-o altă țară?</i>	

Fertilitatea este un fenomen complex, care prezintă multiple cauze, fiind avansate multiple teorii pentru a explica manifestarea socială a acestuia (Lundquist, Anderton & Yaukey, 2015). Oricum ar fi, analiza fertilității ca fenomen social nu poate fi disociată de analiza familiei⁵ și a situației relațiilor de gen în viața socială (rolul atribuit femeii, respectiv rolul atribuit bărbatului în susținerea familiei). Nașterea unui copil derivă dintr-un anumit context familial, este influențată definitiv de acesta (Gøsta, 2016). Școala clasică economică, urmând teoria alegerii raționale, a explicat în termeni de cost/beneficiu fertilitatea, considerând că este urmare a unei decizii luate în termeni de analiză a costurilor care decurg din nașterea unui copil pentru cei care îi dau viață, respectiv a beneficiilor (Becker, 1981). O teorie alternativă, cunoscută ca teza celei de "a doua tranziții demografice" (the Second Demographic Transition (SDT)), identifică determinanții fertilității în schimbarea culturală și normativă socială asociată post-modernității care a condus la prevalența valorilor asociate cu independența, autorealizarea, emanciparea femeilor. Practic fertilitatea interferează cu interesele și aspirațiile personale, de unde o anumită perspectivă adoptată de indivizii asupra apariției unui copil și consecințele acestui fapt ("mai puțin interes pentru familie") (Lesthaeghe, 2010).

O altă perspectivă arată incompletitudinea celor anterior prezentate, considerând că elementul esențial în configurarea fertilității este jucat mai degrabă de modul de configurare socială a rolurilor de gen, diluarea modelului tradițional familial în care bărbatul juca rolul exclusiv de "cel care asigură pâinea" (breadwinner), iar femeia asuma majoritatea treburilor casnice (Esping-Andersen & Billari, 2015). Argumentul principal este constatarea în ultimii ani, în țările din Occident, a revigorării familiei și fertilității ("un mai mare interes pentru familie") chiar în rândul celor mai educate dintre femei, cele care s-au conectat în mai mare măsură la valorile postmodernității și autoîmplinirii. Asta se întâmplă în țările unde a avut loc egalizarea rolurilor de gen, asumarea de către bărbat și a sarcinilor casnice într-o mai largă măsură și degrevarea femeii de rolul exclusiv de casnică – țările Scandinave. În schimb, în țările unde femeii îi revin în continuare, în principal, sarcinile casnice (fie prin opțiunea unui job part time, fie statutul de casnică) fertilitatea a rămas la cote reduse – Germania, Olanda, Italia. Desigur, contează în această ecuație definitiv și modul în care statul bunăstării este croit (Gøsta, 2009), cum acesta susține familia și creșterea copilului, suportul pe care îl oferă pentru reconcilierea carierei cu statutul de părinte (prin accesul facil la servicii antepreșcolare, creșă, preșcolare și școlare de calitate etc.). Nu în ultimul rând trebuie amintit că anumite evenimente sociale, cu impact major la scară largă, precum epidemia actuală de SARS-CoV-2, pot influența fertilitatea populației prin diverse mecanisme, precum creșterea dificultății de acces la servicii de planificare familială (Emery & Koops, 2021).

⁴ Generations and Gender Survey Baseline Questionnaire Version 3.0.7. , p.35

⁵ Familia poate avea multiple definiții, inclusiv aceea de familie monoparentală. Sunt situații în care părinți singuri decid să aibă un copil (natural sau prin adopție). Din acest punct de vedere este incompletă analiza fertilitatea exclusiv în perimetrul persoanelor căsătorite sau care au un partener.

1. Ipoteze relaționate cu fertilitatea: Considerăm că grupul celor care intenționează să devină părinți (categoriile 2 și 4 ale variabilei dependente, vezi mai sus) provin mai degrabă din rândul:

- a) familiilor unde standardul de viață este mai ridicat (teoria economică);
- b) celor cu stoc educațional mai redus față de cei cu stoc educațional ridicat, în acord cu teoria celei de a doua tranziții demografice (Second Demographic Transition);
- c) celor cu educație ridicată și care trăiesc în familii cu egalitate de gen (contribuție relativ egală a ambilor parteneri la sarcinile casnice etc); respectiv celor cu educație scăzută și model de roluri de gen tradiționale vs. cei cu educație medie/ridicată și model tradițional al rolurilor de gen (teoria relației dintre egalitatea de gen și fertilitate în forma de U) .
- d) celor care au acces mai facil la suport adițional, extrafamilial, pentru îngrijirea și creșterea copilului (influența accesului la suport de calitate extra-familial în creșterea copilului).

Emigrația este o altă sursă de scădere a populației. În acest cadru ne interesează cu precădere emigrația internațională care constă în mutarea rezidenței în afara țării. Literatura de specialitate a analizat extensiv factorii generatori ai emigrației, definită ca mutare a rezidenței dintr-un anumit spațiu în altul. Sunt invocați, de regulă, trei categorii de factori "push and pull":

- 1) socio-politici (excluziune socială, statut marginalizat în societate, discriminare, stil de viață inacceptabil etc.),
- 2) demografici și economici (un standard de viață mai bun, oportunități de viață, muncă sau educație mai ridicate etc.), sau
- 3) de mediu (persecuții, conflicte, războaie etc.) (Castelli 2018).

Emigrația poate fi permanentă, temporară (precum cea circulatorie sau tranzitorie, motivată, de exemplu, de angajarea într-o activitate agricolă sezonieră aducătoare de venit, cu certă revenire în țara de origine) sau putem vorbi de re-migrație (Dustmann & Weiss, 2007).

2. Ipoteze relaționate cu intenția combinată de a emigra și a deveni părinte: Este mai probabil ca persoanele care intenționează concomitent să devină părinți, dar și să emigreze (categoria 4 a variabilei dependente) să fie motivate în decizia lor de:

- a) lipsa oportunităților de muncă satisfăcătoare din proximitatea unde trăiesc;
- b) venituri insuficiente;
- c) nemulțumire față de calitatea serviciilor publice din țară (în special a celor relaționate cu îngrijirea copilului, precum creșe, grădinițe, școli, spitale);
- d) neîncredere în capacitatea de dezvoltare viitoare a țării și asigurare a unui prielnic dezvoltării viitorilor copii (eliminarea corupției, creștere economică etc.);
- e) încredere redusă în conlocuitori (vecini, ceilalți cetățeni);
- f) încredere redusă în instituții (guvern, partide politice, companii private, societate civilă etc.)
- g) cei care dețin mai degrabă capital social de tip "bonding" și mai puțin capital social de tip "bridging" (Putnam 2000).

Pentru a realiza analiza din partea a doua am utilizat ca metodă statistică *regresia logistică multinomială* (Agresti, 1996). Această analiză este adecvată în acest context întrucât variabila dependentă este una categorială. Analiza statistică dezvoltată are nevoie de a controla efectul altor variabile relevante astfel încât relațiile de falsitate să fie detectate.

Analiza derulată a permis să identificăm factorii ce influențează intențiile pentru emigrare, caracteristicile sociale ale persoanelor care intenționează să aibă cel puțin un copil în perioada următoare și, în același timp, intenționează să emigreze în următorii trei ani în comparație cu alte categorii de respondenți considerate.

Rezultatele analizei

Analiza intenției de migrație

A fost utilizată în analiză regresia logistică binomială, potrivit ipotezelor de cercetare formulate. Regresia a fost realizată pe date ponderate.

S-a încercat explicarea intențiilor de emigrare pornind de la caracteristicile socio-demografice factori culturali surprinși prin atașamentul și practica religioasă manifestată de respondenți, situația financiară exprimată prin nivelul venitului dar și evaluarea venitului din perspectiva acoperirii nevoilor de bază necesare și așteptările privind evoluția situației financiare. Am luat în calcul de asemenea satisfacția cu calitatea locuinței, dar și intenția respondenților de a-și schimba domiciliul în interiorul Republicii Moldova, semn al insatisfacției legate de contextul de proximitate în care acesta trăiește (calitatea locuirii în spațiul public care se reflectă în calitatea serviciilor publice existente – de educație, de sănătate, de ghișeu, calitatea amenajării spațiului public, calitatea vieții generată de politicile publice existente).

Se poate constata în primul rând că intenția de emigrare este mai ridicată în rândul bărbaților decât în rândul femeilor – vezi graficul analizei 1 mai jos. Astfel, bărbații sunt mai înclinați de 1.1 ori ($Exp.B=1.192$) să emigreze în următorii trei ani comparativ cu femeile (semnificație statistică de $Sig.<0.05$) controlând efectul celorlalte variabile incluse în modelul de analiză.

Însă, fapt extrem de relevant, tendința de emigrare este clar mai ridicată în rândul tinerilor - cel mai accentuat în rândul celor de 20-29 de ani sau 30-39 de ani comparativ cu persoanele cu vârsta de peste 50 ani sau cu vârsta de 40-49 de ani. Șansa ca un tânăr de 20-29 de ani să plece în următorii 3 ani din Republica Moldova în străinătate este de 3,8 ori mai mare decât în cazul unei persoane cu vârsta de 50 de ani sau peste. Este un fapt extrem de îngrijorător, această realitate arată că îmbătrânirea populației Republicii Moldova se va accentua nu doar din cauza dinamicii sporului natural, dar și din cauza emigrației. Creșterea ponderii categoriei vârstnicilor în detrimentul populației active va însemna dificultăți tot mai mari în menținerea viabilității sistemului de pensii atâta vreme cât un număr tot mai mic de angajați vor fi nevoiți să susțină un număr tot mai mare de pensii.

Se remarcă de asemenea faptul că persoanele din mediul urban sunt mai înclinate oarecum să emigreze în afara țării comparativ cu persoanele din mediul rural. Este interesant acest fapt, am fi putut crede că viața la țară mai grea decât în mediul urban va înclina mai degrabă către emigrație. Faptul că vârstnicii sunt mai numeroși în mediul rural nu explică această diferență, modelul analitic compară intenția de emigrare din mediul rural/urban între persoane de aceeași vârstă – am controlat efectul vârstei asupra relației dintre mediul de rezidență și intenția de emigrare, dar și efectul celorlalte variabile incluse în modelul de regresie.

Nivelul educațional contează de asemenea pentru intenția de emigrare. Am ales ca referință grupul celor care au cel mult 8 clase absolvite, comparând cu situația celorlalte categorii de populație definite de educație. Atât cei cu educație medie de cultură generală/liceal (clasele X-XII), dar și cei cu educație medie specialitate (colegiu, tehnicum) sau educație superioară (universitar/licență /masterat, /doctorat, post-doctorat) sunt mai înclinați să emigreze comparativ cu cei care au maxim 8 clase absolvite, controlând efectul celorlalte variabile incluse în model. Nu sunt diferențe în intenția de emigrare între cei cu maxim 8 clase și cei care au educație secundară profesională (școală de meserie).

Statutul ocupațional de angajat – referința aleasă – nu diferențiază în intenția de emigrare decât în raport cu categoria pensionarilor sau cei care sunt în concediu de îngrijire a copilului – aceste două categorii din urmă

sunt mai puțin înclinate să emigreze comparativ cu persoanele angajate. În rest există nivel similar al intenției de emigrare între angajați și cei care încă studiază sau sunt șomeri controlând efectul celorlalte variabile incluse în model.

Datele ne arată de asemenea că frecvența practicării religiei și percepția importanței religiei în viață contează în intenția de emigrare. Cei mai puțin religioși, atât ca importanță acordată religiei cât și ca frecvență cu care merg la biserică sunt mai înclinați să emigreze comparativ cu cei care au o frecvență religioasă mai accentuată (frecventează regulat biserica și se consideră religioși) – controlând efectul celorlalte variabile incluse în model. Nu sunt diferențe între cei care "frecventează regulat biserica și se consideră religioși" și cei care "frecventează regulat biserica, dar nu se consideră religioși". Explicația vine, probabil, dintr-un atașament mai ridicat față de contextul cultural în care trăiesc și anticiparea unor dificultăți de adaptare mai accentuate în perimetrul unei alte culturi.

Relația dintre venit și situația financiară a participanților este una foarte interesantă și reprezintă de asemenea un versant important de înțelegere a motivelor pentru care cetățenii Republicii Moldova emigrează. În primul rând venitul în sine, ca valoare monetară pare a funcționa în sensul neașteptat: cei cu venit mai ridicat sunt și cei care sunt mai înclinați să emigreze. Am luat ca referință respondenții cu venit sub 3000 lei, iar analiza derulată ne arată că cei cu venit mai ridicat sunt mai înclinați să emigreze decât să rămână în țară, controlând mereu efectul celorlalte variabile incluse în model.

Dacă analizăm situația și din punct de vedere al gradului în care venitul total al gospodăriei acoperă cheltuielile curente necesare putem remarca o evoluția non-liniară. Am considerat ca referință grupul respondenților unde venitul total al gospodăriei acoperă cheltuielile curente necesare cu mare dificultate. Comparativ cu acest grup, cei al căror venit total al gospodăriei acoperă cheltuielile necesare "cu oarecare dificultate" sunt mai înclinați să emigreze în următorii 3 ani. În schimb, cei care declară că venitul lor le permite să acopere ușor sau foarte ușor cheltuielile necesare sunt, dimpotrivă, mai puțin înclinați să emigreze comparativ cu cei care au venituri ce le acoperă nevoile necesare cu mare dificultate. Iată, așadar, că nu doar venitul în sine contează, ci și gradul în care acest venit acoperă nevoile necesare ale fiecăruia; pentru că, așa cum e firesc, nevoile necesare diferă de la o familie la alta. Acolo unde nevoile sunt mai mari același venit poate fi considerat insuficient față de situația unei familii învățată să aibă nevoi mai mici.

În ecuația venitului față de intenția de emigrare, contează și mai mult așteptările pe care le au respondenții cu privire la situația financiară în următorii 3 ani. Am considerat ca reper grupul celor care se așteaptă ca în următorii 3 ani situația financiară să fie "*mult mai bună*" comparativ cu cea prezentă. Toate celelalte grupuri, care se așteaptă ca situația financiară se îmbunătățească în mai mică măsură – situație financiară "mai bună", "la fel", "mai rea" – manifestă o intenție de emigrare în următorii trei ani mai redusă. Altfel spus cei care au optimism mai mare cu privire la îmbunătățirea situației financiare sunt și cei care intenționează în cel mai ridicat grad să emigreze în următorii trei ani. În acest caz, probabil, intenția de emigrare este de fapt explicația optimismului legat de îmbunătățirea situației financiare.

Vedem, așadar, că nu doar creșterea nivelului venitului în sine va genera reducerea intenției de emigrare, dar va conta și raportul venitului cu nevoile specifice diferitelor categorii de populație și diferența de venit posibil a fi obținut în Republica Moldova versus venit posibil a fi obținut în alte țări.

Analiza 1. Profilul sociodemografic al celor care intenționează să emigreze în următorii trei ani

Codare variabile dependente

Valoare originală Valoare internă

1,00 NU vor emigra	0
2,00 Vor emigra	1

		Variabile în ecuație					
		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Step	Genul (masculin)	,176	,063	7,773	1	,005	1,192
1 ^a	Varsta14_19	1,112	,184	36,321	1	,000	3,040
	Varsta20_29	1,352	,109	155,153	1	,000	3,867
	Varsta30_39	1,141	,101	127,325	1	,000	3,130
	Varsta40_49ani	,778	,106	54,341	1	,000	2,177
	Trăiesc în zonă urbană	,182	,064	8,154	1	,004	1,200
	Educație medie de cultură generală/liceal (clasele X-XII)	,348	,088	15,626	1	,000	1,416
	Educație secundară profesională (școală de meserie)	-,033	,088	,142	1	,706	,967
	Educație medie specialitate (colegiu, tehnicum)	,327	,094	12,070	1	,001	1,387
	Educație superioară (universitar/licență /masterat, /doctorat, post-doctorat)	,185	,095	3,752	1	,053	1,203
	Încă studiază	,148	,158	,878	1	,349	1,159
	Activități familiale	-,120	,097	1,535	1	,215	,887
	Șomer	,122	,091	1,797	1	,180	1,129
	Pensionar	-,597	,137	18,893	1	,000	,551
	Concediu părinte sau îngrijire copil	-,261	,118	4,910	1	,027	,770
	Dizabilitate sau altă situație	-,189	,133	2,007	1	,157	,828
	Religiozitate redusă	,274	,086	10,140	1	,001	1,315
	Religiozitate ridicată dar participare redusă	,159	,070	5,155	1	,023	1,172
	Religiozitate redusă și participare ridicată	,050	,141	,125	1	,723	1,051
	Venit gospodărie între 3.000 și 8000 lei	,207	,091	5,193	1	,023	1,230
	Venit gospodărie între 8.000 și 20000 lei	,254	,095	7,141	1	,008	1,290
	Venit gospodărie peste 20.000 lei	,295	,094	9,919	1	,002	1,343
	Venit gospodărie NEMENTIONAT	,191	,112	2,948	1	,086	1,211
	Venitul acoperă cheltuieli curente necesare cu oarecare dificultate	,151	,070	4,649	1	,031	1,163
	Venitul acoperă cheltuieli curente necesare destul de ușor, ușor sau foarte ușor	-,270	,080	11,323	1	,001	,763
	Crede că în următorii 3 ani situația financiară va fi MAI BUNĂ	-,436	,107	16,603	1	,000	,646
	Crede că în următorii 3 ani situația financiară va fi LA FEL	-,578	,109	28,308	1	,000	,561
	Crede că în următorii 3 ani situația financiară va fi MAI REA	-,487	,135	13,048	1	,000	,615
	Nu are opinie despre cum va fi situația financiară în următorii 3 ani	-,965	,159	36,661	1	,000	,381
	Oarecum mulțumit de LOCUINȚĂ	,213	,119	3,199	1	,074	1,237
	Mulțumit de LOCUINȚĂ	,518	,098	27,645	1	,000	1,678
	Foarte mulțumit de LOCUINȚĂ	,225	,100	5,075	1	,024	1,252
	Probabil NU se mută ÎN MOLDOVA	,689	,077	79,681	1	,000	1,992
	Probabil SAU sigur se mută la altă adresă ÎN MOLDOVA	2,110	,071	888,879	1	,000	8,249
	Constant	-2,848	,193	217,540	1	,000	,058

Valori de referință ale variabilelor incluse în analiză:

1) Gen feminin; 2) Vârsta 50 ani sau peste 3) Locuiesc în zone rurale 4) Educație cel mult gimnazială; 5) Au în prezent statutul de angajați 6) Frecventează regulat biserica și se consideră religioși 7) Venit gospodărie sub 3.000 lei 8) Venitul total al gospodăriei acoperă cheltuielile curente necesare cu mare dificultate 9) Crede că în următorii 3 ani situația financiară va fi MULT MAI BUNĂ 10) Nemulțumit de locuința în care trăiește 11) Sigur nu intenționează să își mute domiciliul în interiorul Republicii Moldova

Intenția de a se muta la o altă adresă în Republica Moldova” este variabila independentă care se află în cea mai puternică legătură cu intenția de emigrare (variabila dependentă). Șansa ca o persoană care intenționează ”probabil sau sigur” să se mute la o altă adresă în țară, intenția de emigrare este de aproximativ 8,2 ori mai mare comparativ cea a respondenților care ”sigur” nu intenționează să-și transfere domiciliul la o altă adresă în țară – mereu controlând efectul celorlalte variabile din model. Legătura puternică între dorința de a-și schimba adresa în țară în rândul celor care doresc să emigreze se explică cel mai probabil prin calitatea nesatisfăcătoare a vieții acestora în raport cu spațiul public, cu calitatea locuirii în spațiile publice din proximitate. Este vorba de standarde de viață decentă (canalizare, infrastructură, acces la servicii educaționale de calitate, servicii de sănătate de calitate etc.) și acces la locuri de muncă.

Dorința de mutare a adresei nu rezultă din nemulțumirea față de spațiul privat în care trăiește respondentul, reflectat în calitatea locuinței în sine întrucât am verificat și după această variabilă în model. Tocmai, cei care sunt mai mulțumiți de calitatea locuinței sunt mai înclinați să emigreze comparativ cu cei care sunt nemulțumiți de locuința în care trăiesc. Aceștia nu își regăsesc în spațiul public aspirațiile de bunăstare pe care reușesc în spațiul privat să și le ofere. Tensiunea rezultată din incongruența dintre calitatea spațiului privat (locuința) și a calității spațiului public - ne dorim să trăim public la același nivel de confort și bunăstare ca în spațiul privat, șocul întâlnirii cu altă calitate mult mai slabă a ambientului odată cu ieșirea din locuință – poate că explică, de asemenea, opțiunea emigrației.

Dar, așa cum am arătat, nu trebuie neglijat nici rolul jucat de venit și bunăstarea financiară (obiectivă, dar și subiectivă, în raport cu aspirații și nevoile particulare) în decizia de emigrare manifestată de cetățenii Republicii Moldovei.

În plus, observăm că semnificația generală a întregului model este foarte înaltă, constanta a obținut o semnificație statistică de Sig.=0.000. Modelul statistic prezentat are o valoare R-Square (Nagelkerke) de 0.371, ceea ce înseamnă că variabilele independente (caracteristicile individuale ale respondenților) incluse în analiză explică intențiile de emigrare în proporție de 37,1%.

Analiza profilului demografic al celor care intenționează să emigreze și, concomitent, să devină părinți

Rezultatele analizei derulate ne arată un profil distinct al diferitelor categorii de populație din Republica Moldova în funcție de intenția de emigrare și cea de a avea un copil în următorii 3 ani.

Model A. Profilul celor care nu intenționează să emigreze și nici să aibă un copil în următorii 3 ani

Un prim segment analitic prezintă diferența dintre profilul celor care nu intenționează să emigreze și, în același timp, nici nu intenționează să aibă copil în următorii ani, comparativ cu cei care doresc atât să emigreze, cât și să aibă un copil în următorii ani – vezi tabelul următor.

În primul rând educația diferențiază cele două grupuri analizate. Persoanele cu educație superioară (sig=0.03<0.01) sau cu educație medie (liceu) generală (sig=0.03<0.01) se regăsesc mai degrabă, cu o

probabilitate mai mare, în rândul celor care vor să emigreze și concomitent să aibă un copil în următorii ani decât în rândul celor care nu vor să emigreze și nici să aibă copil, controlând după efectul celorlalte variabile incluse în analiză (gen, dacă respondentul are un partener, nivelul venitului, calitatea de a fi proprietar al locuinței, vârsta, statutul ocupațional, nivel de religiozitate, mediul de rezidență, gradul de mulțumire cu locuința sau intenția de a se muta în altă adresă din Republica Moldova). Analiza a fost făcută pe date ponderate. Interpretarea statistică a relației de corelației găsite ne arată raportul de șanse (the odds ratio)⁶ pentru variabilele dummy ale variabilei nivel de educație care compară respondenții din fiecare categorie de educație medie sau superioară cu cei care au educație cel mult gimnazială (aceasta din urmă fiind categoria de referință). Să ne uităm la categoria emigranților cu studii superioare din tabel. Valoarea 1,662 reprezintă în fapt raportul de șanse. Aceasta semnifică faptul că șansa de a intenționa atât să emigreze cât și să aibă copil în următorii ani pentru cetățenii Republicii Moldova cu studii superioare este de 1,66 ori mai mare decât pentru cei cu studii cel mult gimnaziale. Adică șansele estimate ca cetățenii Republicii Moldova cu studii superioare să intenționeze atât să emigreze cât și să intenționeze să aibă un copil sunt cu 66% mai mari comparativ cu grupul cetățenilor Republicii Moldova cu studii cel mult gimnaziale, controlând efectul celorlalte variabile incluse în model. Vom renunța la interpretarea riguros statistică în cele ce urmează, evidențiind semnificația datelor statistice pentru politicile publice demografice din Republica Moldova.

Așadar, cu cât nivelul educației este mai ridicat (superioară sau liceală generală), cu atât tendința de a fi mai înclinat să emigrezi și, în același timp, să intenționezi a avea un copil mai degrabă decât contrariul (fără intenția de a emigra și fără intenția de a avea un copil). Acest fapt reprezintă o vulnerabilitate pentru Republica Moldova. Tocmai cetățenii cu studii superioare sau educație medie mai teoretică, cu stoc educațional mai ridicat, sunt cei care vor să și emigreze, pe de o parte, dar în același timp care vor să aibă și un copil în viitor. Această categorie (cei cu studii mai înalte) ar reprezenta motorul de inovație, de dezvoltare socio-economică al țării (și de sporire demografică), dar iată că tocmai această categorie intenționează să părăsească țara în măsură mai accentuată.

Analiza 1. Profilul celor care vor să emigreze și să aibă copil în următorii ani vs. cei care nu vor să emigreze și nici să aibă un copil

Codarea variabile dependente	
Valoare originală	Valoare internă
Nu intenționează să emigreze, nu intenționează să mai aibă copil	0
Intenționează să emigreze și intenționează să mai aibă copil	1

Variabile în ecuație							
		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Step 1 ^a	Educație secundară profesională (școală de meserie)	-,093	,163	,326	1	,568	,911
	Educație medie de cultură generală/liceal (clasele X-XII)	,521	,174	8,959	1	,003	1,684

⁶ Odds, ca termen statistic, înseamnă șanse. Este o măsură statistică de caracterizare a tabelelor de asociere a variabilelor categoriale, fiind în fapt un raport între două ponderi (procente) ale distribuției unei categorii a variabilei independente între două categorii ale unei variabile independente. The odds ratio (raportul de șanse) este o măsură fidelă de a caracteriza asocierea a două variabile categoriale, reprezentând o proporție a două odds. O valoare de 1 pentru raportul de șanse indică independența dintre două variabile, adică inexistența asocierii dintre acestea.

Educație medie specialitate (colegiu, tehnicum)	,305	,187	2,663	1	,103	1,357
Educație superioară (universitar/licență /masterat, /doctorat, post-doctorat)	,508	,171	8,818	1	,003	1,662
Gen feminin	-1,083	,126	74,151	1	,000	,339
Are partener	-,682	,144	22,315	1	,000	,506
Intre 30 si 40ani	-1,579	,154	105,411	1	,000	,206
Peste 40 ani	-3,431	,181	358,216	1	,000	,032
Proprietar locuință	-,409	,155	7,012	1	,008	,664
Încă studiază	,993	,371	7,166	1	,007	2,700
Activități familiale	-,080	,167	,231	1	,631	,923
Șomer	,250	,168	2,214	1	,137	1,283
Pensionar	,411	,778	,279	1	,598	1,508
Concediu părinte sau îngrijire copil	-,263	,191	1,905	1	,167	,768
Dizabilitate sau altă situație	-,329	,258	1,629	1	,202	,720
Religiozitate redusă	,041	,169	,058	1	,810	1,042
Religiozitate ridicată dar participare redusă	,063	,135	,218	1	,641	1,065
Religiozitate redusă și participare ridicată	,140	,265	,279	1	,597	1,150
Trăiesc în zonă urbană	,207	,126	2,700	1	,100	1,229
Venit gospodărie între 3.000 și 8000 lei	,446	,180	6,165	1	,013	1,562
Venit gospodărie între 8.000 si 20000 lei	,547	,192	8,122	1	,004	1,727
Venit gospodărie peste 20.000 lei	,725	,185	15,375	1	,000	2,065
Venit gospodărie NEMENTIONAT	,244	,218	1,251	1	,263	1,276
Oarecum mulțumit de LOCUINȚĂ	,327	,223	2,153	1	,142	1,387
Mulțumit de LOCUINȚĂ	,694	,190	13,399	1	,000	2,001
Foarte mulțumit de LOCUINȚĂ	,231	,188	1,504	1	,220	1,260
Probabil NU se mută ÎN MOLDOVA	,763	,146	27,408	1	,000	2,144
Probabil SAU sigur se mută la altă adresă ÎN MOLDOVA	2,062	,144	204,644	1	,000	7,863
Constant	1,529	,334	21,005	1	,000	4,614

Valori referință ale variabilelor incluse în analiză:

1) Educație cel mult gimnazială; 2) Gen masculin; 3) Nu are partener 4) Vârsta cel mult 29 de ani 5) Nu are locuință în proprietate 6) Au în prezent statutul de angajați 7) Frecventează regulat biserica și se consideră religioși 8) Locuiesc în zone rurale 9) Venit gospodărie sub 3.000 lei 10) Nemulțumit de locuința în care trăiește 11) Sigur nu intenționează să își mute domiciliul în interiorul Republicii Moldova

Datele de analiză ne arată, de asemenea, că bărbații sunt mai înclinați să emigreze (și să aibă copil în același timp) comparativ cu femeile. Este un aspect la care merită reflectat. O explicație a acestui fapt ar putea fi faptul că bărbații sunt cei care optează, mai degrabă, pentru migrația circulatorie, de scurtă durată, în familiile în care există copii iar aceștia rămân în grija femeilor. Însă, având în vedere că am controla și după efectul variabile dacă respondentul are sau nu partener, rezultatul identificat este relevant și pentru situația

bărbaților care nu au parteneră vs. situația femeilor care nu au partener. Pare, așadar, că există o tendință mai accentuată în rândul bărbaților de a emigra (dar și de a avea copil în următorii ani) mai degrabă decât în rândul femeilor. Acest fapt trebuie corelat și cu altă concluzie găsită într-un alt segment analitic – vezi mai jos – care ne arată că bărbații își declară în mai mare măsură intenția de a avea un copil în următorii ani comparativ cu femeile. Este probabil un efect al gradului diferit de "travaliu" sau responsabilitate anticipată în creșterea copilului între bărbați și femei la nivelul populației.

Cei care au în prezent un partener sunt de asemenea mai înclinați în a avea un copil în următorii ani și, în același timp, de a emigra mai degrabă decât de a nu avea un copil și de a nu emigra.

Vârsta este o altă variabilă relevantă pentru comportamentul de emigrație și intenția de a avea un copil. Cum este firesc, este mai puțin probabil ca cei tineri cu vârsta de până în 29 de ani să aibă deja copii și de aici tendința firească a acestora de a intenționa a avea un copil în următorii ani în mai mare măsură decât cei cu vârstă mai ridicată. Dar, în același timp, vedem și intenția mai accentuată a celor cu vârsta până în 29 de ani de a emigra în mai mare măsură decât cei cu vârstă peste 30 de ani. Cu cât vârsta este mai redusă, cu atât tendința mai accentuată de a emigra în rândul cetățenilor Republicii Moldova și, în același timp, de a avea un copil în următorii ani. Există o raportare diferită la emigrație între persoane de vârste diferite și în rândul celor care au aceeași intenție privind fertilitatea.

O altă categorie distinctă care manifestă o înclinație mai ridicată de a emigra și, în același timp, de a manifesta intenția de a avea un copil (comparativ cu tendința contrară de a nu dori să emigreze și nici de a avea un copil) este cea constituită din cei care încă studiază comparativ cu categoria celor care sunt în prezent angajați. Celelalte situații ocupaționale – șomer, pensionar, casnic/ă – nu diferă față de cei angajați în privința intenției de emigrare sau de a avea un copil în următorii ani.

Un alt aspect interesant este al persoanelor care au venituri diferite per întreaga gospodărie. Astfel, cu cât cetățenii Republicii Moldova au un venit mai ridicat pare că au o tendință mai accentuată de a emigra și, în același timp, de a manifesta intenția de a avea un copil în următorii ani mai degrabă decât tendința contrară (nici intenția de a emigra, nici intenția de a avea un copil). Este un fapt interesant, pare că sărăcia sau venitul mai redus în sine nu este neapărat motorul emigrării și al fertilității, ci dimpotrivă. Acest fapt este explicat, cel mai probabil, de aspirațiile privind calitatea vieții așteptată asociate cu creșterea de venit.

Am arătat în secțiunea precedentă că este important și raportul dintre venitul obținut și nevoile resimțite ca necesare, în mod particular, de fiecare individ sau familie (nevoi care pot să difere de la o persoană la alta, de la o familie la alta). Cei cu venit mai ridicat pot să se considere mai săraci sau în mai mare dificultate în a-și acoperi nevoile proprii atâta vreme cât acestea sunt mai ridicate în raport cu cele ale unor alte persoane cu venit mai scăzut, dar și nevoi semnificativ mai scăzute.

Pe de altă parte un venit mai ridicat oferă și acces la un alt stil de viață, cu experiența mai bogate – la nivel cultural, în privința petrecerii vacanțelor, de educare și perfecționare etc. – și implicit alte exigențe legate de calitatea vieții așteptată sau perspective de viață viitoare. Cei cu un venit mai ridicat au și posibilitatea de a face și economii, de a acumula un anumit capital material pentru investiții sau utilizare ulterioară, capital care poate reprezenta un început în alt spațiu social mai atractiv. Impactul venitului în raport cu intenția de emigrare și de a deveni părinte este corelat și cu faptul că și cei care sunt mulțumiți cu locuința sunt mai degrabă înclinați a emigra și a avea un copil în următorii ani decât tendința contrară (nici emigrare, nici copil) comparativ cu cei care nu sunt mulțumiți de condițiile de locuire. În mod cert un venit mai ridicat și bunăstare ridicată creează și condiții mai favorabile intenției de a avea un copil, atâta vreme cât grija pentru cheltuielile

implicate de nașterea și creșterea unui copil sunt diminuate. Pare însă, în cazul Republicii Moldova, că cei care au venitul necesar, condiții de locuire adecvate pentru a dori un copil în viitor sunt și mai înclinați în a emigra. Contează și optimismul legat de situația financiară viitoare în ecuație intenției de emigrare așa cum am arătat în secțiunea anterioară de analiză.

Însă cea mai importantă caracteristică care corelează cu tendința de a emigra și de a avea un copil (vs. tendința contrară – fără emigrație, fără copil) este gradul în care respondentul intenționează să își mute domiciliul în interiorul Republicii Moldova în următorii ani. Cei care se gândesc să își mute domiciliul în interiorul Republicii Moldova sunt, în același timp, cei mai înclinați și să emigreze și să aibă un copil mai degrabă decât contrariul (fără emigrație, fără copil). Șansa unei persoane de a emigra și a intenționa, în același timp, să aibă un copil este de 7,8 ori mai mare pentru cei care doresc să își mute domiciliul în interiorul Republicii Moldova comparativ cu cei care declară că în mod cert nu își vor schimba domiciliul în interiorul Republicii Moldova în următorii ani, controlând în același timp efectul celorlalte variabile incluse în model. Explicația acestui fapt este cel mai probabil legată de intenția de emigrare. Intenția cetățenilor Republicii Moldova de a părăsi spațiul unde locuiesc în prezent este asociată, cel mai probabil, cu o nemulțumire legată de nivelul de "calitate a locuirii" în acel spațiu, adică gradul de mulțumire cu facilitățile de viață și de confort oferite de respectivul spațiu. E vorba de spațiul din proximitate, de nivel local – localitate, cartier, comună, sat. Contează, în acest cadru, oportunitățile de angajare oferite de respectivul spațiu local, calitatea serviciilor publice de care este interesată persoana (servicii educaționale, de sănătate, calitatea aerului, a apei, a gradului de amenajare a spațiului public etc.). Atunci când spațiul de viață, prin toate aceste caracteristici, nu mai satisface persoana, aceasta este înclinată să îl părăsească. Dorința de mutare în alt spațiu din interiorul Republicii Moldova reflectă, în fapt, insatisfacția în raport cu spațiul de locuire la momentul aplicării chestionarului. Iar acest fapt pare că împinge nu doar la schimbarea rezidenței în interiorul țării dar, inclusiv, la mutarea rezidenței în afara țării. Lipsa unor rădăcini locale pare că favorizează, de fapt, inclusiv emigrația externă. Aici rolul politicilor locale de organizare a spațiului public, prin contribuția esențială a autorităților publice locale, este fundamental. Contează, în mod cert, calitatea (și costurile implicite) ale serviciilor educaționale furnizate și accesibile în sistemul public sau accesibile în sistemul privat, calitatea și costul serviciilor de sănătate, calitatea amenajării și utilizării spațiului public (parcuri, curățenia, mijloace de transport confortabile, acces la spații publice pentru petrecerea timpului liber, sport de întreținere etc.), nivelul de poluare chimică sau fonică resimțită de populație (managementul particulelor de praf sau fum inhalate de populație, zgomot, emanații ale gropilor de gunoi etc.), managementul deșeurilor din localitate etc. Toate aceste elemente, adecvat gestionate și având o calitate ridicată creează un ambient care atrage și zădărnicește sau anulează intenția de emigrare în alt spațiu. Desigur, contează în această ecuație și oportunitățile economice, accesul la oportunități de muncă și de venit satisfăcătoare, contează și costul vieții din localitate (costul coșului de consum minim necesar, costul locuințelor sau chiriilor etc.). Este relevantă, desigur, cu calitatea relaționării cu concetățenii, calitatea interacțiunilor cotidiene, solidaritatea socială manifestă în comunitatea de proximitate care poate fi influențată prin campanii și procesul educațional.

Mai trebuie precizat că modelul statistic prezentat are o valoare R-Square (Nagelkerke R Square) de 0.595 ceea ce arată că variabilele independente incluse în modelul testat explică aproximativ 59,5% din variația totală a variabilei dependente.

Model B. Profilul celor care intenționează să emigreze dar nu doresc să aibă un copil în următorii 3 ani

Un al doilea segment analitic prezintă diferența dintre profilul celor care nu intenționează să emigreze și, în același timp, nici nu intenționează să aibă copil în următorii ani, comparativ cu cei care doresc atât să

emigreze, dar nu intenționează, de asemenea, să aibă un copil în următorii ani – vezi tabelul următor. Practic în acest caz se face analiza de profil a celor care vor să emigreze vs. cei care nu vor să emigreze în interiorul aceluiași grup de respondenți definit de intenția fertilității (nu intenționează să aibă un copil în următorii ani).

În acest caz educația nu mai face o diferență semnificativă între grupuri decât în cazul celor cu educației medii de specialitate în comparație cu cei cu educație cel mult generală. Grupul cetățenilor moldoveni cu educație medie de specialitate sunt mai înclinați să emigreze în raport cu cei cu educație cel mult gimnazială, deși și unii și alții nu intenționează să aibă copil în următorii ani.

Și în acest segment analitic, la fel ca în cel precedent, bărbații sunt mai înclinați să emigreze comparativ cu femeile controlând efectul celorlalte variabile din model.

Un fapt interesant, în analiza categoriilor definite de vârstă, există diferențe în intenția de emigrare doar între cei cu vârsta de până în 29 de ani și cu vârsta 30-40 ani, dar nu și față de cei cu vârsta de peste 40 ani. Cei mai tineri dintre respondenți (maxim 29 ani) sunt în mai mare măsură înclinați să emigreze comparativ cu cei cu vârsta de 30-40 ani, dar nu sunt diferențe între cei cu vârsta de peste 40 de ani și cei cu vârsta de maxim 29 de ani – reamintim, în analiza grupului celor care nu mai intenționează să aibă un copil în următorii ani.

Analiza 2. Profilul celor care nu vor să emigreze și nu vor să aibă copil în următorii ani vs. cei care vor să emigreze dar nu vor să aibă un copil în următorii ani

Codarea variabilei dependente	
Valoare originală	Valoare internă
Nu intenționează să emigreze, nu intenționează să mai aibă copil	0
Intenționează să emigreze și nu intenționează să mai aibă copil	1

Variabile în ecuație							
		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Step 1 ^a	Educație secundară profesională (școală de meserie)	-,076	,210	,132	1	,716	,927
	Educație medie de cultură generală/liceal (clasele X-XII)	,193	,216	,800	1	,371	1,213
	Educație medie specialitate (colegiu, tehnicum)	,477	,211	5,129	1	,024	1,611
	Educație superioară (universitar/licență /masterat, /doctorat, post-doctorat)	,130	,222	,343	1	,558	1,139
	Gen feminin	-,329	,151	4,717	1	,030	,720
	Are partener	-,035	,186	,035	1	,853	,966
	Intre 30 si 40ani	,792	,287	7,602	1	,006	2,209
	Peste 40 ani	,450	,294	2,336	1	,126	1,568
	Proprietar locuință	,415	,231	3,232	1	,072	1,515
	Încă studiază	,412	,593	,483	1	,487	1,510
	Activități familiale	-,266	,200	1,761	1	,184	,766
	Șomer	-,363	,208	3,030	1	,082	,696
	Pensionar	,735	,731	1,011	1	,315	2,086
	Concediu părinte sau îngrijire copil	,023	,249	,009	1	,926	1,023
	Dizabilitate sau altă situație	-1,340	,450	8,869	1	,003	,262
	Religiozitate redusă	,485	,206	5,558	1	,018	1,625
Religiozitate ridicată dar participare redusă	,234	,174	1,798	1	,180	1,263	

Religiozitate redusă și participare ridicată	,232	,330	,496	1	,481	1,261
Trăiesc în zonă urbană	,337	,154	4,764	1	,029	1,401
Venit gospodărie între 3.000 și 8000 lei	-,288	,205	1,982	1	,159	,750
Venit gospodărie între 8.000 și 20000 lei	,012	,218	,003	1	,955	1,012
Venit gospodărie peste 20.000 lei	-,312	,212	2,166	1	,141	,732
Venit gospodărie NEMENTIONAT	-,584	,280	4,341	1	,037	,558
Oarecum mulțumit de LOCUINȚĂ	,239	,271	,782	1	,377	1,270
Mulțumit de LOCUINȚĂ	,596	,225	7,030	1	,008	1,814
Foarte mulțumit de LOCUINȚĂ	,373	,224	2,775	1	,096	1,452
Probabil NU se mută ÎN MOLDOVA	,549	,182	9,141	1	,002	1,731
Probabil SAU sigur se mută la altă adresă ÎN MOLDOVA	2,228	,181	150,711	1	,000	9,282
Constant	-2,972	,490	36,868	1	,000	,051

Valori referință ale variabilelor incluse în analiză:

1) Educație cel mult gimnazială; 2) Gen masculin; 3) Nu are partener 4) Vârsta cel mult 29 de ani 5) Nu are locuință în proprietate 6) Au în prezent statutul de angajați 7) Frecventează regulat biserica și se consideră religioși 8) Locuiesc în zone rurale 9) Venit gospodărie sub 3.000 lei 10) Nemulțumit de locuința în care trăiește 11) Sigur nu intenționează să își mute domiciliul în interiorul Republicii Moldova

Cei care au o locuință în proprietate sunt, se pare, mai înclinați să emigreze comparativ cu cei care nu au o locuință în proprietate. Această corelație nu este una foarte puternică, dar totuși se manifestă. Nu avem o explicație a acestui fapt, probabil fără intenția de a avea un copil, faptul că dețin o proprietate le oferă respondenților un anumit grad de libertate de mișcare, de tendință migratorie externă, un capital de start în altă țară care ar rezulta din vânzarea locuinței. Dar aici este doar o interpretare speculativă care ar trebui aprofundată prin studii calitative, interviuri cu persoanele din această categorie.

Șomerii par a se diferenția de persoanele angajate (în grupul celor care nu intenționează să aibă copii în anii următori). Astfel printre persoanele angajate există tendința ceva mai accentuată de a emigra comparativ cu situația la nivelul șomerilor. Probabil în acest caz contează încrederea că experiența de emigrație ar putea aduce avantaje, persoanele angajate având, mai probabil, mai multe abilități și competente pe care le-ar putea valorifica pe piața muncii din străinătate. Totuși această asociere nu este statistic foarte puternică. Cei angajați nu diferă de restul persoanelor cu alt statut ocupațional în privința intenției de emigrare.

O altă variabilă care s-a dovedit importantă în acest segment analitic este cel al religiozității manifeste. Această variabilă a combinat răspunsul dat de cei participanți la sondaj la întrebarea privind frecvența cu care merg la biserică (variabilele att09 și att09u din baza de date) și răspunsul dat la întrebarea cât de religioși se consideră (att10, scală 0 la 10). Au rezultat astfel 4 categorii de respondenți în funcție de nivelul de religiozitate (o categorie a celor care nici nu frecventează biserica, nici nu se consideră religioși, o categorie a celor care fie frecventează biserica, dar nu se consideră religioși, fie nu frecventează biserica, dar se consideră religioși, și categoria celor care atât frecventează biserica, dar și se consideră religioși). Astfel, în cazul celor care nu intenționează să devină părinți în următorii ani, cei care au un nivel de religiozitate redusă sunt și mai înclinați să emigreze comparativ cu grupul celor care au un nivel de religiozitate mai ridicată. Pare, așadar, că gradul de religiozitate funcționează ca un mijloc de reducere a intenției de emigrare.

Cei care locuiesc în mediul urban – și nu au intenția de a avea copii în următorii ani – sunt mai înclinați comparativ cu cei din mediul rural de a emigra în următorii ani. Este de analizat de ce viața în spațiul urban generează mai degrabă tendința de emigrare pentru cei care nu doresc să aibă copii în următorii ani. Cei care

sunt mulțumiți cu condițiile de locuire pe care le au sunt de asemenea mai înclinați să emigreze comparativ cu cei care nu sunt mulțumiți de aceste condiții.

Însă, dintre toate variabilele incluse în model, cea care corelează cel mai puternic cu intenția de emigrare – în rândul celor care nu doresc să aibă copii în următorii ani – este intenția de a-și schimba domiciliul în următorii 3 ani în interiorul Republicii Moldova. Cei care, într-un anumit grad, exprimă intenția de a-și schimba domiciliul la o altă adresă în Republica Moldova au o șansă de 9,2 ori mai mare de a emigra de asemenea din țară, controlând efectul tuturor celorlalte variabile incluse în model. Acest fapt confirmă ceea ce spuneam mai sus: slaba "calitate a locuirii" și nivelul redus de atașament față de spațiul unde trăiesc, la nivel local, în proximitate, surprinsă în cercetare prin intenția de părăsi acel spațiu și al schimba cu altul din interiorul Republicii Moldova, îi predispune pe cetățenii Republicii Moldova de asemenea la tendința de a-și muta domiciliul în afara țării. Din păcate studiul nu a inclus și o baterie de întrebări care să surprindă mai clar gradul de mulțumire al respondenților vizavi de serviciilor publice – precum cele educaționale, de sănătate, de ghișeu, mulțumirea față de calitatea spațiilor publice (parcuri, infrastructura rutieră, parcuri, verdeață, curățenie etc.), calitatea aerului în localitatea unde trăiesc etc., calitatea relațiilor umane de proximitate – cu vecini de zonă rezidențială, de bloc, de perimetru de locuire, din sat etc. sau accesul la diverse oportunități economice în localitate sau în proximitate, încrederea în autoritățile publice și viitorul localității unde trăiesc. Toate acestea dau seama de "calitatea locuirii" spațiului de proximitate, de atașamentul respondentului față de acesta - ceea ce poate funcționa ca un magnet de sens contrar față de spațiile din străinătate despre care respondenții au o așteptare reprezentare favorabilă. Pe scurt atașamentul față de spațiul și locul de viață dă măsura gradului în care există tendința de emigrație în străinătate.

Mai trebuie precizat că modelul statistic prezentat în acest segment analitic are o valoare R-Square (Nagelkerke R Square) de 0.254 ceea ce arată că variabilele independente incluse în modelul testat explică aproximativ 25,4% din variația totală a variabilei dependente.

Modelul C. Grupul celor care nu intenționează să emigreze dar își doresc un copil în următorii 3 ani

Un al treilea segment analitic prezintă diferența dintre profilul celor care nu intenționează să emigreze și, în același timp, nici nu intenționează să aibă copil în următorii ani, comparativ cu cei care de asemenea nu doresc atât să emigreze, dar intenționează, în schimb, să aibă un copil în următorii ani – vezi tabelul următor. Practic în acest caz se face analiza de profil a celor care vor să devină părinți vs. cei care nu vor să devină părinți în interiorul aceluiași grup de respondenți definit de non-intenția emigrării (nu intenționează să emigreze din țară).

Accentul, în acest caz, cade asupra diferențelor care conduc la intenția de a deveni părinte. Cum am constatat deja femeile vor în mai mică măsură să devină părinte comparativ cu bărbații. Probabil arhitectura rolurilor de gen în familie, responsabilitățile atribuite cultural în creșterea copiilor fac ca femeile să fie mai reticente în a-și asuma sarcina de mame.

În mod cumva surprinzător, și respondenții care au un partener sunt mai puțin tentați de perspectiva de a deveni părinți comparativ cu cei care nu au un partener – situație valabilă în rândul celor care nu doresc să emigreze. Explicația acestei situații este probabil faptul că cei care au partener au deja și un copil sau mai mulți fapt care îi face mai puțin doritori în a avea un nou copil.

Vârsta, așa cum am arătat deja, este un diferențiator al intenției de a avea copil – cei mai în vârstă sunt mai puțin înclinați în a avea un copil în următorii trei, dintre cei care nu intenționează, de asemenea, să emigreze.

Cei care încă studiază intenționează mai degrabă, decât cei angajați, să aibă un copil în viitor, raportându-se strict la grupul celor care nu vor să emigreze. De asemenea persoanele care au o anumită dizabilitate sunt mai puțin înclinate în a deveni părinte comparativ cu persoanele angajate.

Este de remarcat rolul religiei în ecuația fertilității. Datele ne confirmă ipoteza că persoanele mai religioase sunt mai înclinate în a avea un copil în viitor comparativ cu persoane care nu se consideră deloc religioase sau nu practică deloc religia – controlând efectul celorlalte caracteristici incluse în modelul analitic.

Un alt element relevant pentru cei care nu vor să emigreze în relație cu intenția de a deveni părinte este venitul. Persoanele care au un venit mai ridicat sunt, de asemenea, mai dispuse în a avea un copil în următorii ani. Aspirația de părăsi locuința actuală schimbând adresa în altă parte în Republica Moldova este mai puțin importantă în raport cu intenția de a deveni părinte comparativ cu importanța manifestată în raport cu intenția de emigrare în străinătate. Există o anumită diferență doar între cei care sunt siguri că vor să își schimbe adresa la o altă locație din Republica Moldova și cei care exprimă o probabilitate mai redusă de a proceda astfel; cei din urmă sunt mai predispuși la a-și asuma statutul de părinte comparativ cu cei din prima categorie.

Analiza 3. Profilul celor care nu vor să emigreze și nu vor să aibă copil în următorii ani vs. cei care nu vor să emigreze dar vor să aibă un copil în următorii ani

Codarea variabilei dependente	
Valoare originală	Valoare internă
Nu intenționează să emigreze, nu intenționează să mai aibă copil	0
Nu intenționează să emigreze și intenționează să mai aibă copil	1

Variabile în ecuație							
		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Step 1 ^a	Educație secundară profesională (școală de meserie)	-,050	,125	,157	1	,692	,952
	Educație medie de cultură generală/liceal (clasele X-XII)	,006	,147	,002	1	,965	1,006
	Educație medie specialitate (colegiu, tehnicum)	-,248	,158	2,475	1	,116	,780
	Educație superioară (universitar/licență /masterat, /doctorat, post-doctorat)	,105	,143	,537	1	,464	1,111
	Gen feminin	-1,124	,104	117,544	1	,000	,325
	Are partener	-,719	,121	35,395	1	,000	,487
	Între 30 și 40 ani	-1,463	,138	112,857	1	,000	,232
	Peste 40 ani	-3,288	,156	442,868	1	,000	,037
	Proprietar locuință	-,178	,139	1,636	1	,201	,837
	Încă studiază	,655	,358	3,355	1	,067	1,925
	Activități familiale	,075	,132	,320	1	,572	1,078
	Șomer	,082	,140	,344	1	,558	1,086
	Pensionar	,268	,688	,152	1	,696	1,308
	Concediu părinte sau îngrijire copil	-,018	,154	,013	1	,909	,983
	Dizabilitate sau altă situație	-,399	,210	3,601	1	,058	,671
	Religiozitate redusă	-,415	,137	9,209	1	,002	,661
	Religiozitate ridicată dar participare redusă	-,251	,108	5,405	1	,020	,778
	Religiozitate redusă și participare ridicată	,055	,211	,069	1	,793	1,057
	Trăiesc în zonă urbană	,115	,105	1,200	1	,273	1,121

Venit gospodărie între 3.000 și 8000 lei	,072	,143	,254	1	,614	1,075
Venit gospodărie între 8.000 și 20000 lei	,331	,151	4,797	1	,029	1,392
Venit gospodărie peste 20.000 lei	,425	,146	8,464	1	,004	1,530
Venit gospodărie NEMENTIONAT	,449	,170	6,954	1	,008	1,567
Oarecum mulțumit de LOCUINȚĂ	-,076	,180	,176	1	,675	,927
Mulțumit de LOCUINȚĂ	,205	,154	1,782	1	,182	1,228
Foarte mulțumit de LOCUINȚĂ	-,020	,148	,017	1	,895	,981
Probabil NU se mută ÎN MOLDOVA	,372	,123	9,169	1	,002	1,450
Probabil SAU sigur se mută la altă adresă ÎN MOLDOVA	,225	,146	2,376	1	,123	1,253
Constant	3,357	,280	143,837	1	,000	28,693

Valori referință ale variabilelor incluse în analiză:

1) Educație cel mult gimnazială; 2) Gen masculin; 3) Nu are partener 4) Vârsta cel mult 29 de ani 5) Nu are locuință în proprietate 6) Au în prezent statutul de angajați 7) Frecventează regulat biserica și se consideră religioși 8) Locuiesc în zone rurale 9) Venit gospodărie sub 3.000 lei 10) Nemulțumit de locuința în care trăiește 11) Sigur nu intenționează să își mute domiciliul în interiorul Republicii Moldova

Mai trebuie precizat că modelul statistic prezentat în acest segment analitic are o valoare R-Square (Nagelkerke R Square) de 0.391 ceea ce arată că variabilele independente incluse în modelul testat explică aproximativ 39,4% din variația totală a variabilei dependente – decizia de a emigra și concomitent de a deveni părinte în anii următori.

Modelul D. Profilul celor care intenționează să emigreze și să aibă un copil în următorii 3 ani

În fine, cel de-al patrulea segment analitic prezintă diferența dintre profilul celor care intenționează să emigreze și, în același timp, nici nu intenționează să aibă copil în următorii ani, comparativ cu cei care de asemenea intenționează să emigreze, dar intenționează, în schimb, să aibă un copil în următorii ani – vezi tabelul următor. Practic și în acest caz se face analiza de profil a celor care vor să devină părinți vs. cei care nu vor să devină părinți dar în interiorul aceluiași grup de respondenți definit de intenția emigrării (intenționează să emigreze din țară).

În acest grup al celor care doresc să emigreze, fapt interesant, cei cu educație superioară sunt mai înclinați decât cei cu educație gimnazială să devină părinți. Este un fapt îngrijorător, categoria celor cu studii superioare este cea care poate alimenta, prin cunoștințele și expertiza deținute, motorul de dezvoltare socio-economică al țării dar, în același timp, cei care doresc să emigreze par a avea și tendința de a deveni părinți. Pare că pentru aceștia proiectul de a deveni părinți este concomitent cu cel de a părăsi țara.

Așa cum am confirmat deja femeile sunt mai puțin înclinate de a mai avea un copil în viitor și la fel persoanele cu partener sunt mai puțin înclinate în a avea un copil în viitor comparativ cu cele care nu au partener – în grupul celor care intenționează să emigreze și controlând mereu efectul celorlalte variabile incluse în modelul analitic. De asemenea, și în grupul celor care emigrează, persoanele mai în vârstă sunt mai puțin înclinate să devină părinți comparativ cu persoanele tinere, de maxim 29 de ani.

Un fapt interesant este situația persoanelor al căror statut pe piața muncii este condiționat de dizabilitate sau boală. Dacă în cazul celor care nu intenționează să emigreze acestea erau și mai puțin înclinate în a deveni părinte în comparație cu persoanele angajate, în cazul celor care emigrează situația este contrară, persoanele condiționate de boală sau dizabilitate pe piața muncii sunt mai înclinate în a avea un copil comparativ cu persoanele angajate.

De asemenea, în cazul persoanelor care doresc să emigreze din țară nivelul de religiozitate este irelevant pentru intenția de deveni părinte – fapt diferit de situația persoanelor care nu intenționează să emigreze.

Datele ne mai sugerează și faptul că persoanele din mediul urban care doresc să emigreze în străinătate sunt mai puțin înclinate în a deveni părinte comparativ cu persoanele din mediul rural care doresc de asemenea să emigreze.

Venitul este una din variabilele care influențează, în cazul celor care doresc să emigreze, intenția de a deveni părinte. Astfel cu cât categoria de venit este mai mare cu atât dorința de a deveni părinte este mai accentuată în cazul celor care vor să emigreze – controlând de fiecare efectul celorlalte variabile incluse în model. Venitul era relevant și în cazul celor care nu vor să emigreze, dar în grupul celor care intenționează să emigreze acesta este și mai relevant.

NU are importanță în decizia de deveni părinte calitatea locuirii sau intenția de a-și schimba adresa în interiorul țării.

Analiza 4. Profilul celor care vor să emigreze și nu vor să aibă copil în următorii ani vs. cei care vor să emigreze și vor să aibă un copil în următorii ani

Codarea variabile dependente	
Valoare originală	Valoare internă
Intenționează să emigreze, nu intenționează să mai aibă copil	0
Intenționează să emigreze și intenționează să mai aibă copil	1

		Variabile în ecuație					
		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Step 1 ^a	Educație secundară profesională (școală de meserie)	,131	,221	,350	1	,554	1,140
	Educație medie de cultură generală/liceal (clasele X-XII)	,133	,213	,391	1	,532	1,142
	Educație medie specialitate (colegiu, tehnicum)	-,150	,216	,485	1	,486	,860
	Educație superioară (universitar/licență /masterat, /doctorat, post-doctorat)	,420	,215	3,822	1	,051	1,523
	Gen feminin	-,794	,151	27,558	1	,000	,452
	Are partener	-,558	,175	10,209	1	,001	,572
	Între 30 și 40 ani	-2,105	,231	83,054	1	,000	,122
	Peste 40 ani	-3,505	,252	193,202	1	,000	,030
	Proprietar locuință	-,758	,195	15,126	1	,000	,469
	Încă studiază	,518	,430	1,450	1	,228	1,679
	Activități familiale	,020	,216	,009	1	,926	1,020
	Șomer	,296	,201	2,165	1	,141	1,345
	Pensionar	-,121	,866	,020	1	,889	,886
	Concediu părinte sau îngrijire copil	,127	,245	,268	1	,605	1,135
	Dizabilitate sau altă situație	1,595	,484	10,848	1	,001	4,927
	Religiozitate redusă	-,328	,208	2,489	1	,115	,720
	Religiozitate ridicată dar participare redusă	-,198	,174	1,284	1	,257	,821
	Religiozitate redusă și participare ridicată	-,135	,342	,157	1	,692	,873
	Trăiesc în zonă urbană	-,348	,155	5,055	1	,025	,706
	Venit gospodărie între 3.000 și 8000 lei	,683	,216	9,973	1	,002	1,980
Venit gospodărie între 8.000 și 20000 lei	,611	,226	7,328	1	,007	1,843	
Venit gospodărie peste 20.000 lei	,835	,219	14,476	1	,000	2,304	
Venit gospodărie NEMENTIONAT	,773	,277	7,768	1	,005	2,167	

Oarecum mulțumit de LOCUINȚĂ	,343	,275	1,553	1	,213	1,409
Mulțumit de LOCUINȚĂ	,249	,226	1,216	1	,270	1,283
Foarte mulțumit de LOCUINȚĂ	,008	,230	,001	1	,973	1,008
Probabil NU se mută ÎN MOLDOVA	,186	,205	,826	1	,363	1,205
Probabil SAU sigur se mută la altă adresă ÎN MOLDOVA	,062	,161	,148	1	,701	1,064
Constant	4,045	,439	85,072	1	,000	57,127

Valori referință ale variabilelor incluse în analiză:
1) Educație cel mult gimnazială; 2) Gen masculin; 3) Nu are partener 4) Vârsta cel mult 29 de ani 5) Nu are locuință în proprietate 6) Au în prezent statutul de angajați 7) Frecventează regulat biserica și se consideră religioși 8) Locuiesc în zone rurale 9) Venit gospodărie sub 3.000 lei 10) Nemulțumit de locuința în care trăiește 11) Sigur nu intenționează să își mute domiciliul în interiorul Republicii Moldova

Mai trebuie precizat că modelul statistic prezentat în acest segment analitic are o valoare R-Square (Nagelkerke R Square) de 0.372 ceea ce arată că variabilele independente incluse în modelul testat explică aproximativ 37,2% din variația totală a variabilei dependente – decizia de a deveni părinte în anii următori pentru grupul celor care vor să emigreze în străinătate.

Modelul E. Profilul celor care intenționează să aibă copil dar diferă ca intenție de emigrare, respectiv al celor care diferă și din punct de vedere al intenției de emigrare, dar și al intenției de a avea copil

Sunt prezentate, în cele ce urmează, și alte două modele analitice distincte care nu ne spun mai multe decât ceea ce am analizat, dar am decis totuși să le prezentăm pentru a avea tabloul complet al analizei derulate.

Constatăm, la fel cum am evidențiat deja în situația comparației intenției de emigrare vs. non-intenție de emigrare în rândul celor care nu doresc să aibă un copil în anii următori, că cea mai relevantă caracteristică pentru intenția de a emigra în afara țării este intenția cetățenilor Republicii Moldova de a-și schimba adresa de domiciliu în interiorul țării cei care intenționează să își schimbe adresa de domiciliu în interiorul țării sunt și cei mai înclinați să emigreze în străinătate – vezi graficul de analiză statistică următor. Explicația acestui fapt credem că este, de fapt, calitatea "locuibilității" spațiului public în care trăiesc.

Se confirmă de asemenea faptul că cei care intenționează să emigreze și să aibă copil în anii următori au un capital educațional mai ridicat comparativ cu cei care nu intenționează să emigreze și vor, de asemenea, să aibă un copil în următorii ani.

Într-o anumită măsură (un nivel de semnificație statistică mai redus) se constată că tinerii de până în 30 de ani intenționează, de asemenea, în mai mare măsură să emigreze în afara țării comparativ cu cei cu vârste mai ridicate.

Se confirmă și rolul jucat de factorul cultural în intenția de emigrare atâta vreme cât cei cu religiozitate mai scăzută sunt, de asemenea, mai înclinați să emigreze (și de asemenea să aibă copil) comparativ cu cei cu religiozitate mai ridicată (și care vor, de asemenea, să aibă un copil în anii următori).

Cu cât venitul este mai mare cu atât, se pare, și intenția de emigra este mai mare printre aceia care doresc să aibă un copil în următorii ani iar cei care sunt "mulțumiți" de locuința în care trăiesc sunt și mai înclinați, se pare, să emigreze comparativ cu cei care "nu sunt mulțumiți" de locuința în care trăiesc.

Analiza 5. Profilul celor care nu vor să emigreze și vor să aibă copil în următorii ani vs. cei care vor să emigreze și vor să aibă un copil în următorii ani

Codarea variabile dependente	
Valoare originală	Valoare internă
NU intenționează să emigreze, intenționează să mai aibă copil	0
Intenționează să emigreze și intenționează să mai aibă copil	1

Variabile în ecuație		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Step 1 ^a	Educație secundară profesională (școală de meserie)	-,005	,113	,002	1	,966	,995
	Educație medie de cultură generală/liceal (clasele X-XII)	,459	,110	17,341	1	,000	1,582
	Educație medie specialitate (colegiu, tehnicum)	,349	,127	7,545	1	,006	1,418
	Educație superioară (universitar/licență /masterat, /doctorat, post-doctorat)	,224	,116	3,742	1	,053	1,250
	Gen feminin	-,010	,084	,013	1	,910	,990
	Are partener	-,183	,087	4,472	1	,034	,833
	Între 30 și 40 ani	-,190	,086	4,853	1	,028	,827
	Peste 40 ani	-,228	,134	2,896	1	,089	,796
	Proprietar locuință	-,136	,094	2,071	1	,150	,873
	Încă studiază	,006	,135	,002	1	,962	1,006
	Activități familiale	,064	,127	,253	1	,615	1,066
	Șomer	,209	,116	3,232	1	,072	1,232
	Pensionar	,522	,686	,578	1	,447	1,685
	Concediu părinte sau îngrijire copil	-,202	,137	2,150	1	,143	,817
	Dizabilitate sau altă situație	,182	,185	,965	1	,326	1,199
	Religiozitate redusă	,309	,110	7,847	1	,005	1,362
	Religiozitate ridicată dar participare redusă	,180	,089	4,064	1	,044	1,197
	Religiozitate redusă și participare ridicată	,069	,191	,131	1	,717	1,072
	Trăiesc în zonă urbană	,113	,083	1,862	1	,172	1,119
	Venit gospodărie între 3.000 și 8000 lei	,298	,123	5,847	1	,016	1,347
	Venit gospodărie între 8.000 și 20000 lei	,123	,129	,907	1	,341	1,130
	Venit gospodărie peste 20.000 lei	,329	,125	6,902	1	,009	1,389
	Venit gospodărie NEMENTIONAT	,065	,138	,223	1	,637	1,067
	Oarecum mulțumit de LOCUINȚĂ	,206	,156	1,745	1	,187	1,228
	Mulțumit de LOCUINȚĂ	,476	,132	13,067	1	,000	1,609
	Foarte mulțumit de LOCUINȚĂ	,164	,132	1,545	1	,214	1,178
	Probabil NU se mută ÎN MOLDOVA	,492	,100	24,020	1	,000	1,636
	Probabil SAU sigur se mută la altă adresă ÎN MOLDOVA	1,806	,089	413,356	1	,000	6,087
	Constant	-1,511	,214	49,843	1	,000	,221

Valori referință ale variabilelor incluse în analiză:

1) Educație cel mult gimnazială; 2) Gen masculin; 3) Nu are partener 4) Vârsta cel mult 29 de ani 5) Nu are locuință în proprietate 6) Au în prezent statutul de angajați 7) Frecventează regulat biserica și se consideră religioși 8) Locuiesc în zone rurale 9) Venit gospodărie sub 3.000 lei 10) Nemulțumit de locuința în care trăiește 11) Sigur nu intenționează să își mute domiciliul în interiorul Republicii Moldova

Acest model de regresie explică 23,4% din variația variabilei dependente. Și atunci când comparăm grupul celor care ”intenționează să emigreze, dar nu să aibă și copil în următorii ani” cu cei care ”nu intenționează să emigreze dar intenționează să mai aibă copil în anii următori” constatăm anumite diferențe – vezi graficul de analiză statistică următor, analiza 6.

Se remarcă și în acest caz faptul că cei care intenționează schimbarea adresei în interiorul Republicii Moldova sunt și mai înclinați să emigreze (fără a intenționa să aibă și copil) mai degrabă decât să nu emigreze și să aibă un copil în anii următori.

Este limpede, conform analizei statistice prezentate, că femeile sunt mai înclinate să emigreze (fără a avea copil în anii care vin) mai degrabă decât să rămână în Republica Moldova și să aibă copil în anii următori. În aceeași situație cu femeile vs. bărbați se află și persoanele care au partener în raport cu cele care nu au partener – vor mai degrabă să emigreze fără a avea un copil decât să rămână în Republica Moldova și a avea un copil.

Cei cu vârsta peste 30 de ani, față de cei mai tineri, intenționează mai degrabă să emigreze (fără a intenționa să aibă un copil) mai degrabă decât de a rămâne în Republica Moldova și de a mai avea măcar un copil în anii următori.

De asemenea factorul cultural joacă și în acest caz un rol important atâta vreme cât cei cu religiozitate mai redusă sunt mai înclinați să emigreze fără a mai avea copil în anii care vin mai degrabă decât de a rămâne în Republica Moldova și a avea copii în anii următori comparativ cu cei care manifestă un nivel de religiozitate mai ridicat.

Se constată însă un fapt cumva diferit față de cele anterior constatate în privința poziționării celor cu un venit mai ridicat comparativ cu cei cu venit mai redus: cu cât respondenții au venit mai ridicat există o tendință mai accentuată de a rămâne în Republica Moldova, cu intenția de a avea un copil mai degrabă decât de a emigra fără a mai avea un copil în viitor. Având în vedere că atunci când am analizat intenția de emigra vs. a nu emigra printre cei care au aceeași intenție în sfera fertilității și am constat că venitul cu contează (cazul celor care nu intenționează să mai aibă un copil) – vezi analiza 2 mai sus - sau într-o măsură redusă venitul mai ridicat înclină către a emigra (cazul celor care intenționează să mai aibă copil) – vezi analiza 5 mai sus – putem spune că în cazul de față diferența de venit se relaționează mai degrabă cu ecuația fertilității: venitul mai ridicat arată o propensiune mai ridicată de a avea un copil în anii următori mai degrabă decât de a nu avea un copil. Acest fapt a fost confirmat cu claritate și de analizele 3 și 4 de mai sus unde a fost evidențiat faptul că intenția de a mai avea un copil în următorii ani este mai accentuată în rândul celor cu venit mai ridicat.

Analiza 6. Profilul celor care vor să emigreze și nu vor să aibă copil în următorii ani vs. cei care nu vor să emigreze și vor să aibă un copil în următorii ani

Codarea variabile dependente	
Valoare originală	Valoare internă
Intenționează să emigreze, NU intenționează să mai aibă copil	0
NU intenționează să emigreze dar intenționează să mai aibă copil	1

Variabile în ecuație							
	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)	
Educație secundară profesională (școală de meserie)	,090	,206	,191	1	,662	1,094	

Step 1 ^a	Educație medie de cultură generală/liceal (clasele X-XII)	-,399	,212	3,554	1	,059	,671
	Educație medie specialitate (colegiu, tehnicum)	-,790	,213	13,770	1	,000	,454
	Educație superioară (universitar/licență /masterat, /doctorat, post-doctorat)	,069	,206	,111	1	,739	1,071
	Gen feminin	-,663	,148	20,135	1	,000	,515
	Are partener	-,551	,172	10,217	1	,001	,576
	Intre 30 si 40ani	-2,053	,237	75,210	1	,000	,128
	Peste 40 ani	-3,480	,258	182,361	1	,000	,031
	Proprietar locuință	-,512	,205	6,246	1	,012	,599
	Încă studiază	,244	,432	,319	1	,572	1,276
	Activități familiale	,258	,208	1,542	1	,214	1,295
	Șomer	,300	,201	2,236	1	,135	1,350
	Pensionar	-,432	,793	,297	1	,586	,649
	Concediu părinte sau îngrijire copil	,221	,238	,861	1	,353	1,248
	Dizabilitate sau altă situație	1,669	,499	11,174	1	,001	5,306
	Religiozitate redusă	-,845	,200	17,822	1	,000	,430
	Religiozitate ridicată dar participare redusă	-,543	,167	10,622	1	,001	,581
	Religiozitate redusă și participare ridicată	-,365	,332	1,213	1	,271	,694
	Trăiesc în zonă urbană	-,222	,148	2,253	1	,133	,801
	Venit gospodărie între 3.000 și 8000 lei	,470	,210	5,024	1	,025	1,600
	Venit gospodărie între 8.000 si 20000 lei	,630	,215	8,596	1	,003	1,877
	Venit gospodărie peste 20.000 lei	,613	,213	8,263	1	,004	1,845
	Venit gospodărie NEMENTIONAT	1,023	,261	15,366	1	,000	2,782
	Oarecum mulțumit de LOCUINȚĂ	-,096	,262	,135	1	,713	,908
	Mulțumit de LOCUINȚĂ	-,295	,219	1,819	1	,177	,744
	Foarte mulțumit de LOCUINȚĂ	-,146	,218	,452	1	,501	,864
	Probabil NU se mută ÎN MOLDOVA	-,125	,190	,434	1	,510	,883
	Probabil SAU sigur se mută la altă adresă ÎN MOLDOVA	-1,778	,170	109,416	1	,000	,169
	Constant	5,618	,434	167,858	1	,000	275,37 2
Valori referință ale variabilelor incluse în analiză:							
1) Educație cel mult gimnazială; 2) Gen masculin; 3) Nu are partener 4) Vârsta cel mult 29 de ani 5) Nu are locuință în proprietate 6) Au în prezent statutul de angajați 7) Frecventează regulat biserica și se consideră religioși 8) Locuiesc în zone rurale 9) Venit gospodărie sub 3.000 lei 10) Nemulțumit de locuința în care trăiește 11) Sigur nu intenționează să își mute domiciliul în interiorul Republicii Moldova							

Mai trebuie menționat că modelul de regresie numărul 6 analizat explică 36.2% din variația variabilei dependente.

Experiența României în domeniul politicilor demografice

În România au apărut poli de calitate a locuirii în marile centre urbane (Cluj-Napoca, Iași, Timișoara, București, Brașov, Sibiu) care și-au sporit numărul populației în ultima decadă în ciuda emigrației internaționale, încă ridicate la nivel național. Au apărut și zone rurale extrem de propice unei ridicate "calități a locuirii", atrăgătoare pentru stabilirea rezidenței în proximitatea marilor orașe, pentru cei care doresc rezidență "verde", comunitate de tineri, viața la casă etc. (Marius et al., 2017).

Astfel de exemple demn de a fi menționate din România sunt detaliate în lucrarea "*ORAȘE-MAGNET: Migrație și navetism în România*" elaborată sub egida Băncii Mondiale (Marius et al., 2017). În respectiva lucrare sunt menționate două modele principale care fac din zonele urbane un magnet pentru populație. Primul model este cel al unei administrații eficiente, în care serviciile publice (inclusiv cele educaționale) și de administrare a teritoriului sunt foarte bine coordonate. În aceste orașe bunul management public se îmbină cu un mediu atractiv al investițiilor și dezvoltării de afaceri care oferă oportunități largi de angajare rezidenților. Orașele precum Cluj-Napoca și Timișoara se încadrează unui astfel de model.

"Cluj-Napoca, în special în ultimii ani, un oraș care devine cel mai atractiv centru educațional după București și care dezvoltă un sector de servicii foarte competitiv, cu o puternică industrie TIC (dezvoltarea de programe software asigură deja aproximativ 10% din numărul total de locuri de muncă). Între 2001 și 2011, 63% dintre migranții care s-au stabilit în ZUF Timișoara au venit din afara județului Timiș (în care se află Timișoara); în cazul ZUF Cluj-Napoca, 61,3% dintre migranți au venit din afara județului Cluj în aceeași perioadă." (Marius et al., 2017).

Orașelor menționate din România li se pot adăuga și alte orașe care au aceeași dinamică de dezvoltare populațională – Iași, Oradea, Sibiu, Brașov. În aceste orașe există fie centre universitare de tradiție care atrag studenți și oferă implicit un mediu investițional atractiv, bazat pe forța de muncă înalt calificată (Iași, Brașov) sau o administrare urbană excelentă corelată cu dezvoltare economică în plin avânt (Oradea, Sibiu).

Există, însă, și un al doilea model de dezvoltare a centrelor urbane prin investiții economice majore. În astfel de zone urbane oamenii din localități limitrofe caută să muncească, dar nu neapărat și să se stabilească. Apare astfel și fenomenul "navetiștilor", a celor care fac naveta zilnic la muncă, din localitatea de rezidență la sediul de producție a companiei localizate în aceste centre urbane sau în proximitatea lor. Este cazul orașelor Pitești (zona de producție a mașinilor Dacia) sau Ploiești (un centru de prelucrare produse petroliere).

În România o măsură în vigoare care a funcționat ca un instrument de suport pentru îndeplinirea aspirațiilor familiilor cu privire la numărul de copii doriți a fost acordarea, pe o perioadă de 2 ani după nașterea copilului, a unei indemnizații de creștere a copilului pentru unul dintre părinți (la alegere) în procent de 85% din valoarea medie a venitului lunar pe ultimele 12 luni anterioare nașterii copilului. Valoarea indemnizației este plafonată la un maxim de aproximativ 1500 de euro; dacă părintele dorește revenirea la locul de muncă înainte de cei 2 ani prevăzuți acesta primește un stimulente financiar suplimentar (stimulente de re-insertie profesională). Ar fi recomandabil, de asemenea, ca decidenții publici să aibă o preocupare explicită referitoare la rolurile de gen în familie prin promovarea asumării de către tată a unui rol mai larg în creșterea copiilor; de asemenea ar fi utilă și dezvoltarea serviciilor publice care să ofere mamelor șansa reconcilierii rolului de mamă cu cel de carieră profesională – avem aici în vedere servicii publice și private de îngrijire și educare a copiilor în creșe și grădinițe.

Trebuie menționat că orașele reprezintă, de fapt, principalul mediu de dezvoltare în România, este motorul creșterii economice susținute din ultimii ani și zonele unde declinul demografic a reușit a fi estompat semnificativ în ultimii ani. În mediul rural tendința de cădere a populației nu a putut fi redusă semnificativ, nu sunt exemple remarcabile în acest sens. Dezvoltarea localităților rurale rămâne în continuare dependentă de proximitatea marilor centre urbane sau de o tradiție culturală specifică (Sandu, 2022). De exemplu mediul rural românesc conține cel puțin două categorii distincte: 1) acele localități rurale situate în proximitatea marilor orașe (la distanță de 10-30 kilometri), de peste 200.000 de locuitori, care oferă oportunități de muncă și unde locuitorii acestora fac naveta. Sunt unele localități rurale de acest tip lipite de marile aglomerări urbane din România unde persoane cu venit superior aleg să aibă rezidența, în centre rezidențiale cu calitate superioară a locuirii; 2) localități rurale îndepărtate de marile centre urbane, unde populația nu are acces la locuri de muncă prin navetă, singura posibilitate de asigurare a traiului fiind agricultura. Această a doua categorie de localități rurale sunt supuse în cel mai ridicat grad erodării populaționale și emigrației sistematice (atât cu țintă internă, alte localități din România, dar și externă, migrație circulatorie sau sezonieră ori chiar permanentă). Nu există deocamdată soluție pentru scăderea accentuată a populației în aceste localități deși programele de investiții publice în zonele rurale (acces la rețele de apă curentă, canalizare, îmbunătățirea infrastructurii de transport etc.) ar putea asigura premise pozitive pentru ameliorarea situației. Contează însă și ameliorarea oportunităților economice disponibile local.

Concluzii și contribuții la dezvoltarea politicilor demografice din Republica Moldova

Profilul preliminar demografic al Republicii Moldova arată o scădere accentuată a populației cu o tendință stabilă în această direcție, cauzată în principal de fenomenul emigrației și secundar de un spor natural negativ. Începând cu anul 2018 s-a manifestat tot mai accentuat în Republica Moldova un spor natural negativ, fapt evident mai ales în anul 2020, probabil un efect cumulat și al creșterii mortalității în perioada de pandemie. Pentru a preveni impactul dezastruos al acestei situații asupra sistemului de protecție socială și al stării socio-economice, este nevoie de măsuri urgente de contrabalansare.

Aceste măsuri trebuie focalizate, segmentat, în funcție de caracteristicile diverselor categorii de populație care pot contribui la fertilitatea țării și care sunt în risc de a părăsi țara prin emigrație permanentă. Din acest punct de vedere, în mod predilect, politicile demografice trebuie să se orienteze asupra celor care sunt dornici de a avea copii dar, în același timp, și mai particularizat, asupra celor care intenționează și să părăsească țara în următorii trei ani.

Urmând segmentarea propusă (categorii: *1. Nu emigrează, nu intenționează să aibă copil. 2. Emigrează, nu intenționează să aibă copil. 3. Nu emigrează, intenționează să aibă copil 4. Emigrează, intenționează să aibă copil*) analiza a putut evidenția motivele fertilității și emigrației categoriilor în risc de părăsire a țării și posibile răspunsuri, translatate în politici publice, care pot amâna sau chiar anula decizia de emigrare a celor care intenționează să devină părinți în anii care vin.

Cercetarea propusă aici este inovatoare prin faptul că orientează atenția asupra unui sub-segment de populație de interes maximal pentru politicile demografice ale Republicii Moldova și o modalitate analitică de abordare și orientare a intervențiilor publice prin care declinul demografic al țării poate fi prevenit în mod eficient.

Analiza derulată arată că sunt diferențe între diferite categorii de populație din Republica Moldova, definite de caracteristici socio-demografice sau culturale, în ceea ce privește intenția de emigrare și cea de a avea un copil în următorii ani. Sunt anumite caracteristici care predispun doar la emigrare în afara țării, în vreme ce altele predispun mai degrabă la intenția de deveni părinte. De asemenea anumite caracteristici au relevanță atât pentru decizia de a emigra cât și pentru cea de a deveni părinte.

Intenția de a emigra în afara țării este precisă în cea mai mare măsură de intenția persoanei de a se muta la o altă adresă în Republica Moldova: persoanele care doresc să își mute adresa din Republica Moldova în următorii trei ani au, în aceeași măsură, tendința de a emigra în străinătate. Acest aspect surprinde un mecanism social relevant politicilor publice. Dorința unei persoane de a se muta la o altă adresă în Republica Moldova reflectă, în fapt, dorința acesteia de a schimba spațiul public în care își duce viața, ca urmare, cel mai probabil, a nemulțumirii legate de acesta. Este important de subliniat că spațiul pe care doresc respondenții studiului să îl schimbe nu este, de regulă, cel al locuinței domestice în sine întrucât, atunci când controlăm efectul gradului de mulțumire al respondenților față de propria locuință, relația dintre intenția de a schimba adresa din Republica Moldova și intenția de a emigra în străinătate se păstrează la aceeași intensitate. Altfel spus, schimbarea adresei semnifică de fapt dorința de a schimba spațiul public de locuire, nu cel privat al locuinței. Spațiul public de locuire include tot ceea ce întâlnește persoana în afara locuinței, toate oportunitățile pe care acesta le are la dispoziție pentru a-și asigura aspirațiile proprii legate de calitatea vieții: oportunități de muncă și venitul corelat, serviciile publice la dispoziție (servicii de educație - pentru proprii copii sau pentru el însuși, de sănătate, de petrecere a timpului liber, curățenia și ambianța oferite de parcuri, străzi, calitatea aerului, infrastructura de transport, calitatea relațiilor de ghișeu pentru a obține

diverse acte necesare etc.), relațiile cu semenii și calitatea acestora, solidaritatea percepută cu ceilalți și sentimentul civic reciproc etc. Literatura de specialitate surprinde acest fenomen prin termenul de "calitate a locuirii" în spațiul public (livability) (Ruth & Franklin, 2014). Astfel rezultatele studiului sugerează că cetățenii Republicii Moldova sunt motivați a emigra în mare măsură de scăzuta "calitate a locuirii" în spațiul public accesibil. Pornind de la această constatare politicile publice ar trebui să se orienteze către creșterea "locuibilității" spațiilor publice din țară, a calității serviciilor publice. În această ecuație rolul autorităților locale este unul esențial. Dar, în același timp, pot fi creați poli de "calitate a locuirii", zone foarte bine amenajate din punct de vedere al serviciilor publice și ambianței publice cu un stil de viață atrăgător și interesant. Centrele urbane majore (dar nu numai ele, pot fi și zone rurale adiacente) pot fi astfel de poli de "calitate a locuirii", alternative pentru cei care doresc să emigreze în străinătate. Indexul calității locuirii în orașe din lume elaborat de Economist Intelligence indică un set de posibile aspecte care pot fi considerate pentru evaluarea spațiilor publice de locuire din această perspectivă (TEIUL, 2022).

Concluzia anterioară este întărită și de o altă constatare a analizei derulate. Nivelul venitului în sine nu este o caracteristică corelată puternic cu intenția de a emigra, iar atunci când este constatată corelația are un sens invers decât cel așteptat de către cei care consideră că emigrația are loc din cauza insatisfacției venitului, ca urmare a sărăciei: cei cu venituri mai ridicate sunt cei care intenționează mai degrabă să emigreze comparativ cu cei cu venituri mai reduse. Poate este surprinzătoare această constatare, dar dacă avem în vedere cele spuse anterior avem explicația acestui fapt. Cei cu venituri mai ridicate și-au ridicat și așteptările față de viață, față de stilul de viață și față de spațiul public la dispoziție. Au resurse mai multe, pot obține bani cu calificările și competențele pe care le au, dar doresc să-și cheltuiască acești bani într-un anumit stil de viață, într-un ambient public cu pretenții tot mai ridicate. Exigențele cu privire la nivelul "calității locuirii" sunt mai înalte la cei cu venit ridicat și tot aceștia din urmă dispun, mai probabil, de economii care să le permită un start nou în viață în alt spațiu social. Contează, așa cum am arătat în secțiunea de analiză a intențiilor de emigrare, nu doar venitul în sine, dar și nevoile specifice ale persoanei, care pot varia de la un caz la altul foarte larg. Este important și optimismul legat de situația financiară viitoare. Diferența de venit posibil a fi obținut în raport cu alte țări este de asemenea relevantă. În cazul acestor categorii de persoane cu venit mai ridicat o posibilă soluție pentru a-i determina să rămână în Moldova este de a le asigura un context social predictibil, sigur, antrenant, care să le permită o mobilitate temporară ușoară către alte spații care îi interesează – precum orașe dezvoltate din Occident, turism etc. Datele studiului nu au abordat în mod distinct ce anume i-ar determina pe cei din această categorie să decidă rămânerea în țară. Un studiu viitor dedicat acestui aspect ar putea indica posibile soluții fundamentate pentru a determina rămânerea în Moldova a acestor categorii populaționale, cei care un venit ridicat dar intenționează să emigreze din țară.

Analiza mai arată că tinerii cu vârsta de până la 29 de ani sunt mai probabil în situația de a dori să emigreze în următorii ani și de a avea un copil comparativ cu cei cu vârste peste 30 de ani. Dintre cei care doresc să aibă un copil în perioada următoare, sunt mai înclinați să emigreze tinerii cu vârsta până în 29 de ani, iar dintre cei care nu doresc să aibă copil sunt mai înclinați să emigreze cei cu vârsta între 30-40 de ani (acești din urmă sunt cei, mai probabil, deja părinți).

Nivelul de educație este o variabilă relevantă atât pentru intenția de a emigra cât și pentru intenția de a deveni părinte, dar în condiții specifice. În grupul celor care nu vor să emigreze, nivelul educației nu contează deloc pentru intenția de a deveni părinte; în schimb, pentru cei care vor să emigreze, există tendința celor cu educație superioară de a dori în mai mare măsură să devină părinți comparativ cu cei cu educație gimnazială. În rândul celor care își doresc un copil în perioada următoare, intenția de a emigra este mai mare în rândul

celor cu educație mai ridicată (liceu filieră generală sau de specialitate ori educație superioară) comparativ cu cei care au educație cel mult gimnazială.

Doresc să emigreze și să aibă copil (mai degrabă decât contrariul) în măsură mai mare cei care încă studiază comparativ cu cei care sunt în prezent angajați. Sunt mai înclinați să emigreze de asemenea cei din mediul urban care nu mai vor să aibă copil.

Un fapt interesant și rolul jucat de factorul cultural în ecuația emigrației, în mod specific factorul religios. Sunt mai înclinați să emigreze cetățenii Republicii Moldova care sunt mai puțin religioși comparativ cu cei care sunt mai religioși – probabil nivelul mai ridicat de religiozitate creează un atașament național/local care limitează sau inhibă aspirația de părăsi țara prin emigrație.

În privința fertilității datele ne arată un tablou puțin diferit. Își doresc să devină părinți bărbații în mai mare măsură decât femeile. Probabil rolul de gen în asumarea responsabilităților de creștere a copilului face această diferență atât de remarcabilă în Republica Moldova. Educația este importantă în ecuația fertilității doar pentru cei care vor să emigreze în sensul că, dintre aceștia, cei cu studii superioare doresc în mai mare măsură să devină părinți comparativ cu cei cu studii gimnaziale. O vulnerabilitate, așadar, pentru țară prin riscul de pierdere prin emigrație a celor bine educați care doresc să devină și părinți.

Rezultatele studiului sugerează că preocuparea privind nivelul venitului și situația financiară reprezintă un factor care scade ponderea celor care intenționează să devină părinți. Altfel spus intenția de a deveni părinte în Republica Moldova este strâns legată de nivelul venitului. Cu cât venitul este mai mare, cu atât mai mare și intenția de deveni părinte în anii următori. Faptul că nivelul venitului este relevant pentru decizia de a deveni părinte în Republica Moldova sugerează că, atunci când hotărâsc să devină părinți, multe persoane iau în calcul cu mare atenție posibilitățile financiare pe care le au la dispoziție, sau, altfel spus, venitul redus se constituie ca un impediment în îndeplinirea aspirației de a avea numărul de copii dorit. Mai mult, să ne aducem aminte din cele spuse mai sus despre migrație, cei cu venit mai ridicat sunt mai înclinați, într-o anumită măsură, și să emigreze în pondere mai ridicată. Politicile publice care urmăresc să asigure concordanța dintre aspirația numărului de copii dorit și numărul de copii pe care îi au realmente cetățenii Republicii Moldova trebuie să caute soluții pentru creșterea venitului populației țării și ameliorarea situației financiare a cuplurilor din țară. O astfel de măsură va favoriza, fără a oferi totuși o garanție în acest sens, creșterea natalității în țară prin faptul că un număr sporit de cetățeni vor putea să își îndeplinească aspirația privind numărul de copii pe care doresc să îi aibă.

Nivelul de religiozitate este și el important în ecuația fertilității dar, atenție, doar în rândul celor care nu intenționează să emigreze. Dintre aceștia cei cu nivel de religiozitate mai accentuat doresc și în măsura mai mare să devină părinți. Pentru cei care doresc să emigreze nivelul de religiozitate este irelevant în ecuația fertilității.

Concluzia principală a analizei derulate este, așadar, că Republica Moldova are în continuare un risc ridicat de reducere a populației prin emigrație și, ce este mai îngrijorător, are un risc ridicat de a-și reduce tocmai ponderea populației care poate asigura motorul dezvoltării socio-economice viitoare: persoane tinere, educate, cu venituri superioare și care intenționează să devină părinți în perioada următoare sau cele care sunt, mai degrabă, părinți. Unul din motivele identificate cu claritate pentru această intenție de emigrare este intenția și nevoia de schimbare a spațiului public, mecanismul din spatele acestei decizii fiind probabil dorința de a trăi într-un spațiu cu alt nivel al "calității locuirii". Din acest punct de vedere politicile publice ar trebui să se focalizeze nu doar pe creșterea economică în sine, aceasta nu va asigura diminuarea emigrației

– caz valabil și în cazul României care, deși a avut creștere economică susținută în ultimii zece ani, a manifestat în continuare un ritm ridicat al emigrației; este necesar ca măsurile publice adoptate să se focalizeze, concomitent, asupra creșterii nivelului de "calitate a locuirii" în țară în sensul precizat mai sus – creșterea calității serviciilor publice, a calității spațiului public, a oportunităților de a trăi viața în sfera publică și de a muncii.

Referințe

- Agresti, A. (1996). *An introduction to categorical data analysis*. New York: Interscience publication.
- Becker, G. S. (1981). *A Treatise on the Family*. Cambridge, Mass: Harvard University Press.
- BNS. (2022). Populația cu reședința obișnuită în profil teritorial la începutul anilor 2014-2022. *Comunicat de presă*. <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=7473>, (20.11.2022).
- BOP. (2021, iunie). Barometrul Opiniei Publice. Chișinău: Istitutul de Politici Publice.
- Castelli, F. (2018). Drivers of migration: why do people move? *Journal of Travel Medicine*, 25(1): 1-7. <https://doi.org/10.1093/jtm/tay040>.
- OIM, WB, CBS-AXA. (2020). Impactul pandemiei COVID-19 asupra migrației: mobilitatea, numărul și profilul migranților reîntorși, vulnerabilitățile specifice ale grupurilor afectate de scăderea remitențelor. Chișinău: Organizația internațională pentru Migrație, World Bank, CBS-AXA Research.
- Dustmann, C., & Weiss, Y. (2007). Return migration: Theory and empirical evidence from the UK. *British Journal of Industrial Relations*, 45 (2): 236-256.
- Emery, T., & Koops, J. C. (2021, March 5). *The Impact of COVID-19 on Fertility behaviour and Intentions in the Republic of Moldova*. <https://doi.org/10.31235/osf.io/fcq9>.
- Esping-Andersen, G. (2016). *Families in the 21st Century*. SNS Förlag.
- Esping-Andersen, G. (2009). *The Incomplete Revolution: Adapting Welfare States to Women's New Roles*. Cambridge, UK: Polity Press.
- Esping-Andersen, G. & Billari, F. C. (2015). Re-theorizing family demographics. *Population and Development Review*, 41(1): 1–31.
- Gagauz, O., Buciuceanu-Vrabie, M., Pahomii, I., Știrba, V., Tabac, T., Grigoraș, E. (2021). Populația Republicii Moldova la 30 de ani de independență: provocări principale și politici necesare. Chișinău: INCE, 160 p.
- GGs. (2020). Gender and Generation Survey in the Republic of Moldova. MMPS, UNFPA, BNS, NIDI.
- Lesthaeghe, R. (2010). The unfolding story of the second demographic transition. *Population and Development Review*, 36(2): 211–51.
- Lundquist, J.H., Anderton, D.L. & Yaukey, B. (2015). *DEMOGRAPHY. The Study of Human Population*. Fourth Edition. Waveland Press, Inc.
- Marius, C., Mare, C., Moldovan, C., China, A., Farole, T., Vințan, A., Park, J., Garrett, P.K. & Ionescu-Heroiu, M. (2017). *ORAȘE-MAGNET: Migrație și navetism în România*, Washington, DC: Banca Mondială. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/448771499322731333/pdf/116400-ROMANIAN-REVISED-PUBLIC-Magnet-Cities-Migration-and-Commuting-in-Romania-RO.pdf>, (23.07.2022).
- Plopeanu A.P., Homocianu D., Florea N., Ghiuță O-A & Airinei D. (2019). Comparative Patterns of Migration Intentions: Evidence from Eastern European Students in Economics from Romania and Republic of Moldova. *Sustainability*, 11(18):1-21.
- Putnam, R.D. (2000). *Bowling Alone : The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon & Schuster.
- Ruth, M. & Franklin, R.S. (2014). Livability for all? Conceptual limits and practical implications. *Applied Geography*, 49: 18-23.

- Sandu, D. (2022). Local Human Development of Rural Places in Romania: A Community Capitals Framework. *Romanian Journal of Population Studies*, 16 (1): 77-98. <https://doi.org/10.24193/RJPS.2022.1.04>.
- Tabac, T. (2017). Migrația populației din Republica Moldova în Germania în anii 1992-2016. În: *Creșterea Economică în Condițiile Globalizării*, Ed. XII-a, p.133-141.
- TEIUL. (2022). The Global Liveability Index 2022. Recovery and hardship. *The Economist Intelligence Unit Limited 2022*. https://pages.eiu.com/rs/753-RIQ-438/images/Liveability-free-report-V13-revised.pdf?mkt_tok=NzUzLVJJUS00MzgAAAGFeGIAutWai-plsTN10GsZgpZ9Atj_7eI2TRkAxD71sKNd7cpkfPVx0ipmz_milrqlIYe9OgbdDEgQNTaPm2HvasWkCD_9smCE5IzuOGPFlop0, (23.07.2022).
- Voicu, M. & Bădoi, D. (2020) *Fertility and the covid-19 crisis: do gender roles really matter? European Societies*, pages 1,16, 2020.
- World Bank. (2018). *Bilateral Estimates of Migrant Stocks in 2017*.

MINISTERUL MUNCII
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE

India-UN Development
Partnership Fund

GGGS

Chișinău, 2022